

UKR 1531
DUPLICATE
1918

ГРИГОРІЙ ЦЕГЛИНСЬКИЙ.

СОКОЛИКИ.

Комедія в 4-ох діях.

ЦІНА 35 ЦЕНТІВ.

1918
З друкарні „Свободи”,
83 Grand Street, Jersey City, N. J.

НИКРДУ

Григорій Цеглинський.

СОКОЛИКИ.

Комедія в 4-ох діях.

UNE DES
DUPLICATE

1918

З друкарні „Свободи”,
83 Grand Street, Jersey City, N. J.

PG
3948
T73S6

UKRAINIAN INSTITUTE
LIBRARY GIFT
DUPLICATE

ОСОБИ:

Онисим Шкаралупка }
Пантелеймон Малогубка } старі кавалери.
Матвій Кашкевич }
Юрій Доброхоцький, їх приятель.
Юрія, його жінка.
Мисьо }
Мися } їх діти.
Анна Шедобра, вдова.
Мальвінка, її донька.
Володимир Молодкевич, сестрінець Шкаралупки.
Настуся, господиня Шкаралупки.
Магдуся, господиня Кашкевича.
Горпинка, господиня Малогубки.

Гості, пани, пані.

Діє ся у великім місті. — Час: тепер.

ПЕРША ДІЯ.

Декорація. Світлиця в домі Шкаралупки. Канана, фотелі дуже вигідні. В однім куті світлиці шафа — аптичка, в другім велике зеркало. Дверий троє, в середині і по боках.

СЦЕНА I.

Настуся. Шкаралупка.

Настуся (пристара женщина, вельми хитренька, ніби пряче в покою, але частійше ще призираєть ся в зеркалі, поправляючи то очіпок, то волосе, то що...

Шкаралупка входить із лівого боку, пообв'язуваний як болячка звичайно, в пантофлях, часто покашлиє, що хвиля хапає ся то за жолудок, то за ноги.

Шкаралупка (позіваючи голосно). Аа! аа! Котра то вже година, Настусю?

Настуся. Одинайцята. А чогож пан так раненько схопили ся?

Шкаралупка. Ай, боки вже болять, серденько! (тримає ся за бік). А як там нині на дворі? (заглядає у вікно).

Настуся. Страшенно, прошу пана!

Шкаралупка. Страшенно, кажеш? Я вже догадував ся того, бо мені щось дуже по ногах шпилить (потирає ноги). А як: чи студено, чи мокро?

Настуся. Ой, прошу пана, і студено і мокро!

Шкаралупка. І студено і мокро? Я ще вчора знав, що так буде, бо мені так, бачиш серденько, низше колін лехтіло, а висше — ціпеніло (натирає ноги).

Настуся (з уданим спочуванем). Ай! ай!

Шкаралупка. То так, душенько, якби тобі хто в обі ноги напустив муравлів, мух, пчіл — а вони там лазили, літали, бреніли і Бог зна що робили.

Настуся. Бодай не приказувало ся!

Шкаралупка (підіймаючи ноги). Ай! ой! знов розбирає, чи не тягне тут де?

Настуся. Тягнути не тягне, прошу пана, хиба з печі. Але на що пан вставали нині?

Шкаралупка. А щож було, серденько, робити?

Настуся. Треба було зістати в ліжку і як належить вивчасувати ся. Я була би перестелила, дала свіжий оклад, обвила, обвязала, пан були би знов собі натерли ноги тою оковиткою з перцем і мяткою...

Шкаралупка. Ага тою, що ти зробила вчора. Знаєш, серденько, вона мені помогла трохи.

Настуся. Вона кожному помагає, прошу пана, тільки треба уміти зробити (з прихвалою), а то не кожний потрафить!

Шкаралупка. Правда, правда, Настусю! А деж ти того навчила ся, серденько?

Настуся. О, де я навчила ся! Навчила ся від небіжки своєї бабуні, прошу пана! Вона була не в однім учена, тай не одному дала раду. Кілько то панів до неї їздило ся! Але й вона собі була панського роду...

Шкаралупка. То й ти панського роду, Настусю?

Настуся. Моя мама небіжка була рідною донькою небіжки бабуні, а я знов рідна донька небіжки мамуні. Так то йде, прошу пана!

Шкаралупка. Так? Ну, диви ся, а я того не знав. А чо ж ти, серденько, пійшла в службу з такого роду?

Настуся. Е, що то, прошу пана, нині вже говорити! Я де інде і за найбільші гроші булаб не пійшла, — кілько то напросило ся! (ласенько). Але так до пана...

Шкаралупка. Так, так! ти лиш для мене те зробила, серденько... А чи твоя бабуня навчила тебе всього?

Настуся. Всього, що сама знала. Вона мене дуже любила!

Шкаралупка. Ну, серденько, то й ти так, як твоя бабуня, зумієш чоловікови на все дати раду?

Настуся (побожненько). О, вже я, прошу пана, не постидаю ся!... бо то хоч слуга...

Шкаралупка (скоро блаженко). Але ти не слуга

в мене, душенько, — ти мені порадиця, господиня, пані.

Настуся (соромливо). Так то єгомосць лише кажуть...

Шкаралупка (гладить її). Ні! ні! так воно дійсно, серденько! (хапає ся за ноги). Ай, якже мене знов по ногах ушпилило, хиба послухаю тебе тай положу ся, ой! ой! (паде на фотель).

Настуся (підбігає до нього). Таки зараз!

Шкаралупка. Ні, аж по обіді.

Настуся. А чомуж не зараз?

Шкаралупка. Прийдуть, бачиш, незабаром Малогубка і Кашкевич, я їх запросив нині на обід, не хотів би при них лежати.

Настуся (рушає раменами). Не знати чому?

Шкаралупка. Якось стидно, серденько.

Настуся. Вже то правда, що наш пан як та панночка соромливі.

Шкаралупка (грозячи пальцем). Ей, ти збитошнице! (лапає ся за ноги). Ой, ой, якже мені в ногах закнуло!

Настуся. Бо що правда, то правда, навіть припочати стидаєте ся...

Шкаралупка. Стидати ся не стидаю, але, бач, душенько, не хочу, щоби посьмішкували ся.

Настуся (гнівно). Посьмішкували ся? Ті болячки?

Шкаралупка (зриває ся). Хто, хто, болячки? які болячки?

Настуся. А от ті соколики безкрилі, Кашкевич та Малогубка.

Шкаралупка (сідаючи і лагідно). Ей, ти псотнице ледаща! Видко вони тобі не подобали ся.

Настуся. Ой, є там що подобати ся, Боже мій! хиба то, що пана обідають.

Шкаралупка. Обідають? Хто — вони?

Настуся. Бо що правда, то правда. Ще Малогубка хоч звичайненький, але Кашкевич, заступи Господи! Як зачне хвалити: якеж то добре, якеж то добре, а

Настусенько, дай по ще, дай по ще! Настуся дає, але (на боці) ...як прийде перший, то жаден з них не подивить ся на Настуньку, може-б їй також дещо належало ся.

Шкаралупка. Так тобі лише здаєть ся, серденько, вони дуже чесні люди!

Настуся. О, чесні, нема що казати. Я дійсно не знаю, на що їх пан запрошують.

Шкаралупка. Я їх прошу, душенько, лише для товариства, бо мені самому не смакує, а так у дружині...

Настуся (лестно). Можна би постарати ся про яку иншу дружину, прошу пана!

Шкаралупка (втішно приступаючи до Настусі). А якуж би?

Настуся (дуже лестно). Яку? Таку, як инші люди мають.

Шкаралупка. А якуж то мають люди?

Настуся (дуже соромливо). Жіночку... діточки!

Шкаралупка (затираючи руки втішно). Так ти гадаєш, серденько?

Настуся. Очевидно, зовсім инакше, як ті болячки.

Шкаралупка. А як ти гадаєш, Настусенько, пійшла би ще яка за мене?

Настуся. За пана? Ой, ой, чому ні! — (лестно). Лише пан мусіли би собі дібрати...

Шкаралупка. Розумієть ся, розумієть ся!

Настуся. І то не такого легкодуха, щоб то (показує) лише строїти ся, ходити та показувати ся наче на комедії, але таку, щоб то (ввічливенько) уміла, прошу пана, й зварити й походити й догодити, в чім треба.

Шкаралупка (важно). О то передівсім, передівсім, — то річ найважнійша!

Настуся. Бо, прошу пана, що прийшло би панови з молодой, хоч би найкрасшой, як не буде вміти хоч би на чикавку порадити?

Шкаралупка (чхає). Так, так! Настусю!

Настуся. Або й на кольку!

Шкаралупка (хапаєть ся за бік). Ой так, так!

Настуся. Або й на гуркітки в животику...

Шкаралупка (імаєть ся за живіт). Правда! правда!
Настуся. А вже не кажу гостець, жовтачку, уроки, болячку, пропасницю...

Шкаралупка (перебиває неспокійний). Правду кажеш, Настуненько, ти дуже мудра жінчина.

Настуся (лестно). О вже я знаю, прошу пана, якої би панови треба.

Шкаралупка. А як гадаєш, Настусю, знайдець ся така?

Настуся (лестно). Тільки як пан розглянуть ся ближше.

Шкаралупка. Розглянути ся, кажеш, а деж?

Настуся (ніби занята). Тільки най пан далеко не шукають.

Шкаралупка (втішно). Не далеко кажеш? То вона десь близько має бути? А я про те нічого не знаю.

Настуня (хитренько). Гм!... я сказала би... панови...

СЦЕНА II.

(Попередні. — **Малогубка**, **Кашкевич** входять скоро головними дверми).

Настуся (дуже нерада, на боці). В сам час їх наднесло! Так мені за кождим разом перервуть — але я ще свого докажу! (до них). О, панове, вже на обід, а я ще не готова, біднаж моя головонько! (вибігає на право).

Малогубка (старий кавалер, все серйозний, — говорить поволи; до **Шкаралупки**): Здрастуйте, госулар!

Кашкевич (старий кавалер, скнира, все скулений, говорить скоро). Мое почтене! мое почтене! хто би то був погадав!

(Оба, **Малогубка** і **Кашкевич** засумовані ходять по сцені в противні боки. **Кашкевич** бігає хутко, **Малогубка** ходить поволи, великими кроками).

Шкаралупка. Що такого, любенькі? Що нового на світі?

Кашкевич (раз у раз бігає). Страшно, страшно! прийдець ся перед часом робити завіщане.

Малогубка (стає). Що ви сказали? завіщане? (ходить). А гм... Знаєте? (стає перед Кашкевичем).

Кашкевич (стає). Що такого?

Малогубка (в задумі — палець на чолі). Маєте рацію! (ходить даліше).

Кашкевич (бігає). Що на тее чоловік ніколи не рахував!

Малогубка (стає). На що не рахував?

(Малогубка і Кашкевич стають проти себе).

Малогубка. Ага на тее! Так єсть, так єсть!

Шкаралупка (наляканий). Скажіть же й мені, що такого? Не лякайте, — видите, я й так слабій, цілу ніч переболів, і хвильки не заснув.

Малогубка. То ви вже знаєте тее?

Шкаралупка. Що? нічого не знаю!

Малогубка. А чогож ви не спали?

Кашкевич. А я вже тепер также не засну ніколи. Страшно! ужасно!

Шкаралупка. Щож такого, любенький, не мучте мене — видите, який язик в мене нині? (хоче показати — вони відвертають ся).

(**Малогубка** добуває газету з сурдутової кишкї з заду і розвиває).

Шкаралупка. Що, може поминули в авансі, на пенсію дали?

(Кашкевич махає рукою).

Малогубка (шукаючи в газеті). Слухайте!

Кашкевич. Слухайте!

Настуся (являє ся в правиx дверях із пательнею в руках).

Малогубка (читає поважно). „В области Тулонской і Марсильской так в городах як і доокрестних деревнях вспихнула самая ужаснейшая холера, похищающая ежидневно неизчислимое множество жертв обоого пола, особенноже пола мужескаго, почавши от

юношей до пять-, шест-, седм-осмдесятлітних стариков. Переполох неудобізсловительний!”

Шкаралупка (ломить руки — хапає ся за живіт — паде на канапу). А Господоньку!

Кашкевич (хапаєть ся за голову і бігає по покою).

Малогубка (читає дальше). „Обступивший область етую закаженную кордон — пал до одной души. По етой причині недуг как би розбивши пута пронес ся по всім странам скоростію молнії. Пишущій етії строки пал при послідном слові” (кидає газету).

Шкаралупка (зриваєть ся, хапає і кидає газету за вікно. До Малогубки, обтираючи руки): І ви посъмїли з нею сюда приходити, безсердний друже? А як я заражу ся?

Кашкевич (обходить місце, де лежала газета). Так, так! я утікаю звідси.

Малогубка (забираєть ся до виходу). І я йду!

Шкаралупка. Та не лишайте мене самого, змилуйте ся! Що я сам зроблю? Прийдець ся марно згинути...

Малогубка. Мушу йти придумати средства охоронні...

Шкаралупка (цікаво). Якіж-то?

Малогубка. Стоять у газеті... Де вона?

Шкаралупка. Я її викинув.

Малогубка (гнівво). Мою газету?

Шкаралупка. То я скажу підняти.

Кашкевич. А як заразите ся!

Шкаралупка. Правда, правда!

Малогубка (нетерпеливо). Алеж моя газета.

Шкаралупка (недобрий). Жите милійше чим газета.

Малогубка. Таж там були средства охоронні в новинках записані.

Шкаралупка. Господи! (до Малогубки лагідно). А виж не знаєте на память? Таку маєте прекрасну...

Кашкевич. Превосходну, знамениту!

Малогубка (надумує ся). Ага! перед всім, коли не ошибаюсь...

Шкаралупка. Що, що?

Малогубка (поважно). Самая кріпчайшая водка...

Шкаралупка (радісно). Маю! маю!

Кашкевич (скоро). Маєте?

Шкаралупка. Маю.

Кашкевич. То я остану.

Шкаралупка (до Малогубки). А більше нічого?

Малогубка (нагадуючись). Зараз. Опісля... черво-
нее вино...

Шкаралупка (радісно). І се маю!

Малогубка (скоро). Маєте?

Шкаралупка. Маю. Зараз скажу винести з пивниці.

Малогубка. Коли так, то й я остану.

Настуся (з дверей). Алеж панови наказав доктор
пити горівку і вино на ті, як то називають ся... гем...
гем...

Шкаралупка. Правда, правда, дякую тобі, сердень-
ко, що мені нагадала.

Малогубка. В таким разі ми напемо ся.

Кашкевич. Так, ми напемо ся — за ваше здоровле!

Малогубка. Скажіть же зараз винести, ще перед
обідом кинемо по одному.

Кашкевич. Так, так, всечестнійшій...

Шкаралупка (до правих дверей). Настусю, пійди
дитинко, винеси одну фляшку вина!

Кашкевич. Можете й дві...

Малогубка. Або й три, в хаті придасть ся в таке
ужасное время.

Шкаралупка. То винеси три.

Кашкевич. Але скоренько, бо мене вже щось у се-
редині вертить.

Шкаралупка (хапаєть ся за живіт). Кажете, що
вертить? І мене щось... ой, ой... та проклята газета! чи
не покадити би чим?

Настуся (виходить із правих дверей з ліхтарнею в
руках і йде в головні двері — по дорозі негодує). Шко-
да, що собі нараз десять не замовили! Чому ні, якби
своїм рядять! Але пождіть, се не потриває довго (від-
ходить).

СЦЕНА ІІІ.

(Попередні. — Доброхоцький входить по відході Настусі головними дверми).

Шкаралупка (біжить проти нього). А як ся маєте, чесний сусідо, сам Бог вас надсилає.

Юрій (бувший старий кавалер — тепер відживаючий під обухом жінки). Що таке? Почтеніє вседостойним товаришам!

Шкаралупка. Чи чули ви, в Тульоні і Марсилії холера...

Малогубка. Найужаснійшая.

Кашкевич. Ціла губернія вимерла.

Шкаралупка. Тепер простісенько до нас іде.

Юрій. Розумію, — а ви боїтесь умирати!

Шкаралупка. А ви не боїте ся?

Юрій. Я ні!

Шкаралупка (здивований). Як то ні?

Малогубка і Кашкевич (цікаво обступаючи Юрія). Чому ні?

Юрій. Бо маю средство найпевнійше, найуспішнійше і неминуче проти всякої слабости.

Малогубка і Кашкевич. А то яке?

Шкаралупка. Може водка?

Юрій (сьмієть ся). Ні!

Шкаралупка. Може червенеє вино?

Юрій (сьміючись). Також ні.

Шкаралупка. А якеж, якеж? скажіть, будьте ласкаві!

Юрій. Я сам скажу: найнеомильнійшим средством проти всякої слабости, навіть проти самої смерти... е...

Шкаралупка }
Малогубка } (цікаво). Є...?
Кашкевич }

Юрій. Жінка!
Шкаралупка }
Кашкевич } (весело). Ей! ей!

Малогубка. Жартуете!

Юрій. Кажу вам правду. Вона вам, навіть коли-б хотіли хорувати або вмирати, то не дасть.

Кашкевич. А кілька жонатих умирає!

Юрій. Перепрашаю. Як хто вмирає, то — загляньте до статистики: — або нежонаті, або вдівці, або котрих жінки виправили на тамтой сьвіт. Правда, господин Пантелеймоній?

Малогубка. Истинна! истинна!

Шкаралупка. Дивно! дивно!

Юрій (запаляючись). Гляньте лиш на мене, який був колись! Таж знаєте — товаришували разом: і голова боліла, і жолудок не статкував, під грудьми кололо, ноги не служили, в вязах вертіло, ніс напухав — словом болячка, яких мало... А тепер?

Шкаралупка. А тепер?

Юрій. Здоровий як кукурудз.

Кашкевич. І то вас так жінка скріпила?

Юрій (серіозно). Жінка!

Шкаралупка. Диво, ей Богу, диво! (цікаво). А як же вона то зробила?

Юрій. Пст! в тім бачите — тайна!

Настуся (вносить дві фляшки, кладе на столі — з під лоба дивить ся на всіх) (на боці) Хвала Богу, вже третій ё! (Відтикає і наливає. Сама відходить на право).

Юрій. Тому, коли панове боїте ся якої слабости, або і смерти — одинока рада для вас...

Всі. Яка?

Юрій. Женіть ся!

Шкаралупка (задоволений). Ге, ге! Здоровле ваше, чесний сусідо!

Юрій. Здоровле наше і наших жінок! (пе).

Шкаралупка (зітхаючи). Котрих не маємо (пе).

Юрій. Перепрашаю, але можемо мати. Всякий чоловік, що живе на сьвіті, повинен женити ся. Не так, господин Панталеймоній?

Малогубка. Истина, истина! Чоловік без жінки — то так, так господинове, як... жінка без чоловіка.

Юрій. Гірше, гірше! Я вам ручу, що старим кавалерам гірше, як старим паннам.

Малогубка. Я вже завтра готов оженити ся.

Юрій. Не тільки ви, але всі панове повинні оженити ся, як не для себе, то для свого народу. Прошу вас, не буде жінок, — не буде наслідників; не буде наслідників — не буде й народу; не буде народу — то й не буде нас.

Малогубка. Я зараз готов оженити ся.

Шкаралупка (несміло замикаючи двері від кухні). От нараїлиб яку, чесний сусідо: ви вже жонаті, вам лекше знайти.

Малогубка і Кашкевич. Так, так!

Юрій (до Шкаралупки). Добре. Але перше скажіть, якої ви хочете жінки?

Шкаралупка (соромливо). Якої я хочу? Га, га, якої? А якої ви шукаєте, господин Панталеймоній? скажіть, ви опитнійші.

Малогубка. Най господин Кашкевич скаже, він найбагатший.

Кашкевич. О найбагатший — жартуйте здорові!

Юрій (нетерпеливо). Та скажіть, якої бажаєте жінки, я готов вас усіх поженити — (на боці) так ми дай Боже з своєю витримати!

Кашкевич. Та то не легко сказати. От таку, щоб не багато коштувала, знаєте: смиреньку, добреньку, невибагливу, ошадну...

Юрій. А ви, пане Онисиме?

Шкаралупка. Я таку, — знаєте, чоловік слабкий, — щоб зуміла коло чоловіка походити, догодити... і (надумує ся) що то ще казала Настуся? Гм!

Юрій. А ви, господин Панталеймоній?

Малогубка (поважно). Я над тим годами застановляв ся, — великі кладу условія. Я передовсім бажаю: хорошеньку!

Шкаралупка і Кашкевич (утішно разом). І я! і я!

Малогубка. Опісля молоденьку!

Шкаралупка і Кашкевич. І я! і я!

ВІСНИК
ЛЮБЛИНСЬКОГО
УНІВЕРСИТЕТУ

Малогубка. Дальше: так собі товстеньку!

Шкаралупка і Кашкевич (підскакуючи з радості).
І я товстеньку! і я товстеньку!

Малогубка. При тім чепурненьку!

Шкаралупка. Таку і я, і я! (хапаєть ся за ноги) ой,
ой!

Кашкевич (на боці). Я такої не хочу — схоче стро-
їти ся...

Малогубка. А найпаче богатеньку!

Кашкевич (підскакує). І я таку, і я таку, аби хоч
каменичку мала.

Юрій. Отже послушайте мене. Нині у мене малень-
кий вечерок, іменини моєї найстаршої доньки, що ви
були її хрестним отцём, господин Панталеймоній.
Прийдіть, а застанете таку, якої самі бажаєте: хоро-
шеньку, чепурненьку, богатеньку...

Малогубка (додаючи). І товстеньку...

Кашкевич і Шкаралупка. Так, так, — і товстеньку.

Юрій (продовжаючи). Якби дивили ся на неї. Ко-
лиж подобаєте собі, то ручу, — холери не маєте чого
бояти ся, (на боці), бо за се тільки можу ручити.

Малогубка. Я прийду без сумніву.

Шкаралупка. І я.

Кашкевич. І я! (на боці) хоч се не обійдеть ся, щоб
якого дарунку не таскати з собою.

Юрій (горячо). Бо видите, панове... (зацукуєть ся).
Ваше здоровле!

Всі (випиваючи). Здоровле ваше, чесний і чоло-
віколюбивий товаришу!

Юрій. Бо видите, панове, не кажу, щоби час, бо
кождий ще з вас хвалити Бога молодий і здоровий,
але в часі епідемії — то страх чоловікови самому. Са-
ма гадка убиває. Ні доглянути кому, ні пожалувати, ні
поратувати, ні ложки води подати...

Всі (перелякані — скоро). Я прийду, я прийду.

Юрій (встає — на боці). Коби то моя Юрця зна-
ла, чого то я всего для неї не роблю! (до інших). Ну,
до побачення! Вижидаю вас із найбільшою нетерпели-

востню. Прощайте, панове! (добуває годинник). Ого! (на боці) спізнив ся о чверть години, буде вже проповідь! (Виходить у головні двері — всі його проводять чемненько і многократно прощають).

СЦЕНА IV.

Шкаралупка, Малогубка і Кашкевич.

(Малогубка вертає перший від дверей і затираючи руки, живо ходить по сцені, — опісля стає перед зеркалом, приглядаєть ся хвилю цілій своїй стати і гладить чуприну і бороду).

Шкаралупка (тримаючи руки на серцю, мило до публики): Мені так серденько беть ся!

Кашкевич. А мені так, якби мав нині сто тисяч виграти, або програти.

Малогубка (задоволений з себе). Хорошенько, хорошенько! Тепер простите, дорогі товариші, мушу на хвилю відійти (добуває годинник). Три чверти на дванайцяті...

Шкаралупка. А деж ви йдете, господин Панталеймоній, зараз обід.

Малогубка. Мушу як слід приготувити ся до нішнього вечера. Хвиля, бачите, дуже важна, а мій крават уже не вистане! як уважаєте?

Шкаралупка. Та так, трохи вже... але...

Кашкевич (скоро наче нагадавши ся). А добре, що ви мені нагадали, мушу собі зараз рукавички випрати, може до вечера ще висхнуть, як уважаєте? ей, ще висхнуть (заглядаючи до зеркала). О, і ковнірець здалоб ся припрасувати! кілька до труду стоїть женьячка.

Малогубка (палець на чолі). Заходить ще один важний вопрос.

Шкаралупка і Кашкевич. Який? який?

Малогубка. Вельми важний вопрос.

Шкаралупка і Кашкевич. Який же?

Малогубка. Чи взяти білий, чи чорний крават?

Шкаралупка. А білий, білий, розумієть ся!

Малогубка. Маєте рацію. Білий — то барва невинности. Зараз собі куплю.

Кашкевич (шкробаючись у голову). Новий видаток, Господи Боже!

Малогубка (забираєть ся до виходу). Я спішу — прощайте! прощайте!

Кашкевич (до виходу). І я, і я! до свиданя, всечеснійший друже!

Шкаралупка (заступає дорогу Малогубці — несміло). Простіть, всемилостивійший друже, ще вас про одно питаю. Ви бували в світі, знаєте всему раду — я-ж бачите, ще не обізнаний з тим, бо слово чести даю, не старав ся ще ніколи о руку жінщини. Отже прошу вас, господин Панталеймоній, яко іскреннього друга, порадьте, як то (дуже несміло і соромливо) найлучше подобати ся панні.

Кашкевич. Скажіть, скажіть, всепочтеннійший, бо я так само — перший раз женюсь!

Малогубка (поважно). Вопрос то незвичайно трудний і недослідимий, і не так легко сказати, однак я готов вам подати деякі „общі”, а перед всім практичeskія поученія.

Шкаралупка і Кашкевич (раді). Слухаємо! слухаємо!

Малогубка (оповідає і, що каже, виконує сам наглядно. Шкаралупка і Кашкевич наслідують усе комічно). Перед всім, моя господа, винните просто, як найпростійше тримати ся (простує ся як струна, Шкаралупка і Кашкевич роблять те саме). То знамя поваги, мужества і твердості, в чім жінщини незвичайно любують ся! За тим слідує гарний, граціозний поклон, на що панни найбільше уважають. Кілько разів проходить коло вас — чи ваша убожаєма, чи її подруга, чи її мати, чи навіть ветхійшая тітка: — ви кланяєте ся і то самим низеньким, граціозним поклоном (кланяє ся рівночасно — інші повторяють). То знамя лицарського смирення і подчиненія, що їх — як

мені одна жінка сама обьявила і як впрочім з історії знаєте, — глибоко, вельми глибоко порушає! В сальоні сідаєте як найдалше від своєї убожаємої і то найлучше в кутику, але так, щоби ви її, а вона вас ненастанно мала на оці. І так сидите уважно, глипаючи лиш очима — то в гору, то на неї, — то в гору, то на неї (показує рівночасно — інші наслідують). То знамя вниманія і високоубожанія! Розумієте? А коли доглянете, що вона дивить ся на вас, ви кладете руку на серце, і легонько, але замітно, зітхаєте (показує — повторяючи). Так повторяєте неумоимо, поки убожаєма вас не питає соловейним голосом (удає голос): Чогож ви, господине, так тяженько зітхаєте? Тоді ви упавши на коліна (паде — й інші) витягнете руку до неї й скажете: За предметом мого душевного рвенія, за архангелом моїм! (Всі встають).

Шкаралупка (плече в долоні). Чудесно! чудесно!

Кашкевич. Превосходно, ей-Богу!

Малогубка. Надто мусите уважати, дуже пильно уважати, як дома, так і за домом, як у сальоні, так на дворі, улици, проході — словом на кождім місци: чи вашій убожаємій що не випаде.

Шкаралупка і Кашкевич. Як то?

Малогубка. То є, чи вона що не випустить, приміром хустку до носа, наперсток, шпильку, — бо ви повинні зараз скочити, піднести й з поклоном віддати (показує).

Шкаралупка (на боці). Тепер розумію.

Малогубка. Одна „вещ” однако становить виїмок, котрої не тільки не треба піднимати, але удати, начеб не виділо ся. Знаю то з власного досьвіду.

Шкаралупка. Щож то за „вещ”, господин Панталеймоній?

Малогубка. Я вам скажу, але під дискрецією. Я старав ся одного разу о руку жінки знаменитого роду й великого маєтку. Складало ся все як найліпше, от я й осмілив ся одного дня обьявити їй свою любов. Вислухала мене дрозачи й покрасніла як крашанка. Чудесна була жінка! А щоб заслонити свій дівочий

сором, добула хустку. В тій хвили щось бр-реньк з кишені. Я кинув ся підняти, а вона — крикнула не своїм голосом й зімліла. Зараз схопила ся й від тоді не бачив я її більше...

Шкаралупка і Кашкевич (зі страхом). Щож то було?

Малогубка. Серебряная табаксдоза!

Шкаралупка. Бачите? бачите? Отже табакерки не треба підносити.

Кашкевич. Ніколи! Удати, що не бачило ся.

Малогубка. Так, так! А тепер прощайте. Ручу вам, що коли вірно заховаєте наведені приписи, — на сто женщин найгордїйших девятьдесять і девять розлюбите.

Шкаралупка. Я стілько не хочу. Най мене Господь хоронить!

Кашкевич. Де би то чоловіка стало! (бере капелюх).

Малогубка. Прощайтеж! (подає руку Шкаралупці).

Шкаралупка. До милого побаченя! Дякуємо сердечно, найвірнійший друже, за вселаскавійші поученія. Я собі зараз все запишу, до вечера ще кілька разів повторю. Прощайте дорогенькі!

(Кашкевич і Малогубка відходять).

СЦЕНА V.

Попередні. — **Настуся** (вибігає з правої сторони).

Настуся (до відходячих). А деж панове ідуть — я даю обід!

Малогубка (гладить її — церемонїально). Зараз служу, госпожа Анастасія!

Кашкевич (лестно). А що нині на обід, Настусю?

Настуся. Ваша страва: пироги з кашою.

Кашкевич (радісно). Зараз служу, Настусенько! Уважайте, щоби були тепленькі.

(Кашкевич і Малогубка відходять у головні двері).

СЦЕНА VI.

Шкаралупка і Настуся.

Шкаралупка (пильно). Ага, Настусенько, виймеш мені, серденько, фрак, може треба поли припрасувати, тай сподні, тай... що то ще? Ага, тай жовту камізельку (стає при зеркалі).

Настуся (здивована). А то на що? Таж пан мали положити ся по обіді.

Шкаралупка. Пійду в гостину, серденько, запрошений, бачиш, на вечерок до Доброхоцьких.

Настуся. А якже пан пійдуть такі слабенькі?

Шкаралупка (простуєть ся при зеркалі). Мені вже легше трохи (простуєть ся). Зрештою добре так трошки перейти ся й розірвати ся межі людьми. (Кланяєть ся кілька разів у зеркалі, наче би повторяв лекцію Малогубки). А може би й натерти ся трошки тою оковиткою... Настусю, як гадаєш, не буде то чути? (кланяєть ся в зеркалі).

Настуся. Та що з того, як трошки буде чути? Тай кольонська вода заносить оковиткою...

Шкаралупка. Заносить? О, як заносить, то не хочу, сохрани Господи!

Настуся (кокетно). Пан певно хотять комусь подобати ся?

Шкаралупка (усьміхаєть ся, все при зеркалі). Подобати ся? (до себе). Забув я, що. (Надумуєть ся — палець на чолі). Що дальше? Тримати ся просто (простуєть ся), кланяти ся низенько (кланяєть ся), й ага! (оглядаєть ся до Настусі).

Настуся (здивована — від часу до часу щіткою ніби стирає порохи, а все позирає на Шкаралупку). Що він робить?

Шкаралупка (споглядаючи то в зеркало, то на Настусю). Ага! сісти в кутику й... (голосно на боці). Ану, якби я так зробив маленьку пробу з Настусею... Переконаю ся, чи правду казав Малогубка. Він багато говорить; говорить, що стілько вже розлюбив, а якось дотепер не оженив ся. Ану спробуймо, чи добра його рада? (хутко скаче від зеркала й сідає в кутику, глипаючи то на Настусю, то в гору).

Настуся (з під ока дивлячись на Шкаралупку). Що йому? (при стираню вилітає їй щітка на землю).

Шкаралупка (зриваєть ся скоро, щоби подати щітку — але незручний мало її не перевертає. Подаючи їй щітку): Прошу! прошу!

Настуся (майже рівночасно). О пан фатигують ся! (не спускає від тепер очий з Оносима).

Шкаралупка (підбігає на своє місце й дивлячись на Настусю, кладе руку на серце й голосно зітхає).

Настуся (на боці). Боже сьвятий, як чудно мені філюєть ся в серци! (дивить ся на Шкаралупку).

(Шкаралупка зітхає).

Настуся (поволи, соромливо). А чоґож пан так тяженько зітхають?

Шкаралупка (паде на коліна — витягає руки). За предметом мого душевного р-в-е-н-і-я — за арханґелом моїм, Настусенько!

Настуся (кидає щітку з рук, біжить, підносить і обіймає Шкаралупку — скоро й миленько говорить): А Господи сьвятий, деж я того варта! Встаньте, паноньку, встаньте, мій соколику наймилїйший! (горячо обіймає).

Шкаралупка (до публики). Правду сказав Панталеймон, їй-Богу правду!

Настуся (не пускаючи його). Таж я того вижидала, як спасеня вижидала, мій голубчику! як ока в голові дозирати-му, й ходити коло тебе, мій єдиний! (пригортає й цілує).

Шкаралупка (боронить ся). Настусенько, Настусенько, ще хто прийде!

Настуся. Най йде, хто хоче, най цілий сьвіт сходить ся, мій сизокрилий, я кождому скажу, що твоя... твоя... (обіймає).

Шкаралупка (боронить ся дужше). Настусенько, Настусенько, що ти робиш?

Настуся. Люблю тебе, Онисимцю, як ніхто в сьвітї, й ти мене любиш, серденько. Тому не відступлю тебе від нинї ані на крок.

Шкаралупка (вимотуєть ся — Настуся тягнеть ся за ним). Тепер уже не знаю, що робити... Коби хоч Панталеймон прийшов сказати!

СЦЕНА VII.

(Попередні. Перше ще являєть ся в головних дверях **Володимир**).

Володимир (усьміхаючи ся). А, а, дядечку! дай Боже щасливо!

Шкаралупка (змішаний, випихає Настусю на право чим скорше).

Настуся (по дорозї). А щож то злого? Най і панич дізнають ся, що я їм вуйна... (відходить на право).

(Шкаралупка обтирає піт).

Володимир (усьміхаючи ся). Видно, що й ви, дядечку, маєте задушевні пориви.

Шкаралупка. Ти бачив усе?

Володимир (усьміхаючи ся). Всего ні, але таки дещо заздрів.

Шкаралупка. То лиш проба була, їй-Богу проба.

Володимир. Для мене, дядечку, вистане проба, бо на инше правдоподібно сьвідків не схочете.

Шкаралупка (гнівно). Не говори дурниць, Володку! Слово чести даю, що проба!

Володимир (сідає). Що мені зрештою до того. Я свого, дядечку, маю досить.

Шкаралупка. А ти знов що маєш?

Володимир. Мушу вже тепер вам признати ся, бо

справа скінчена (злосливо оглядаючи ся на право), може не так щасливо, як ваша.

Шкаралупка (гнівно). Вже знов, Володку? Кажу тобі, що проба.

Володимир. Вірю вам, дядечку, вірю, лише не гнівайте ся — але скінчило ся все надсподівано щасливо.

Шкаралупка (причісуючись). Щож такого?

Володимир. Женю ся, дядечку!

Шкаралупка (пускає гребінь з рук). Ти? такий молодик?

Володимир. А колиж женити ся, як не молодим!

Шкаралупка. Таж ти ледво маєш — 30 літ!

Володимир. Не причиняйте, дядечку, бо лиш 26.

Шкаралупка (згіршений). То ще гірше! Я в твоїм віці й не думав про женитьбу. А якби був хто спімнув, я був би почервонів ся по самі уха.

Володимир. Алеж, дядечку, найбільше людий женить ся в моїм віці.

Шкаралупка. Та в тім і біда, що ледви молодик, а вже до женитьби рветь ся. Недосвідчений легкодух не поміркує, що які батьки, — такі й діти, які діти — така родина, яка родина — така суспільність, яка суспільність — такий нарід. Ви повинні — от як то дієть ся в суді, в уряді — кілька літ перше попрактикувати де у людий статочних, а опісля женити ся...

Володимир. Получивши свідочтво аплікації...

Шкаралупка (горячо). Що иншого, як женить ся чоловік поважний, статочний: він знає, як до того взяти ся, яку собі вибрати, як повести її, діти, родину, дім — то зовсім инше діло. Я тобі ручу, що біда нашого народу лежить головно в тім, що батьки наші молодими поженили ся.

Володимир. Та бо так дієть ся в цілому світі.

Шкаралупка. Перепрашаю! звідки ти знаєш, що дієть ся в цілому світі? Ти повинен знати, що так діяти ся не повинно.

Володимир. Алеж бо й женщины, гадаю, волять молодших.

Шкаралупка. Бо ви то все попсували, все до гори ногами перевернули! Що жінчина має воліти? Жінчина має воліти те, що скаже ся їй. А вжеж кождий батько волить чоловіка поважного, статочного, як якого легкодуха, вітрогона.

Володимир. Тількиж бо біда, що ті статочні люди якось не женять ся.

Шкаралупка (гнівно). А як же женити ся, як ви молодики всюди напихаєте ся. Уступіть ся ви, а поженемось ми!

Володимир. Я не відступив би вже своєї нікому.

Шкаралупка (гнівно). Тримай собі! Вона певно така мудра, як і ти. А якаж вона? чи умів хоч дібрати?

Володимир (одушевлений). Вона може, дядечку, їй не така краса, як малюють поети; за те мила, людяна й щира душа як рідко, образована особливо в нашій словесности, патріотка, аж чоловіка самого підносить.

Шкаралупка. От видиш, таке чудо, як ти сам. Жениш ся, а навіть вибрати не умієш.

Володимир. Я вибрав таку, яка мені до душі припала (злосливо — заглядаючи їй показуючи на право). Ваш смак інший!

Шкаралупка. Тут не ходить про смак, але про розум. Кожда дівчина, що хоче вийти за-муж, повинна бути (числить на пальцях): хорошенька, молоденька, товстенька, богатенька і і... ага, чепурненька — розумієш?

Володимир (усьміхаючи ся). І ви таку собі вибрали?

Шкаралупка. Вибрав.

Володимир. А хтож вона?

Шкаралупка. Видиш, який цікавий! Вже тобі жаль — але не дурний сказати!

Володимир. Я, дядечку щасливий із свого вибору. Колиб ще ви не були противні...

Шкаралупка. Хорони Боже! Май собі, небоже, що тобі гоже. Лише одна умова: твое весіле не відбудеть ся скорше від мого.

Володимир (шкробаючи ся). Ой, дядечку, то я ще довго буду ждати!

Шкаралупка (рішучо). Найдовше три неділі. Я то скоро роблю; не відтягаю так, як то ви, хлистки зви-чайно.

Володимир. То згода!

Шкаралупка. От видиш, ще нині виберу ся в свати, завтра осьвідчу ся, а за три неділі оженю ся.

Володимир (сьмієть ся). А, то на тее відбувала ся проба?

Шкаралупка (недобрий). На тее! на тее! За три неділі переконаеш ся наглядно!

СЦЕНА VIII.

(Попередні. — В головних дверях стають **Малогубка** і **Кашкевич**).

Шкаралупка. О, вже панове на обід! (на право). Настусю! Настусю! накривай!

Настуся (зачервоніла вибігає з правих дверей з обрусом — загальне витанє).

Завіса паде.

ДРУГА ДІЯ.

Декорація. Сьвітлиця у Доброхоцьких, досить вистав-на й пристроєна. Під одним вікном розложений столик до карт; близь печі столик із цв'їтами.

СЦЕНА I.

Юрій (сам, лежить на канапі — з піднесенем від-слонн встає). От і не спамятав ся чоловік, як собі за-снув, Господи, Господи! Як би то був чоловік так давнійше за часів бл. п. старокавалерських заснув, зда-

лоб ся йому, що ледви кости підійме, а тепер чоловік щасливий, як має хвильку спокою, й хочби на камені засне.

Що то значить жінка! Бідні ті соколики: Шкаралупка, Малогубка та Кашкевич! Вони хочать для спокою женити ся! Ха, ха, ха! Якби вони знали, який то спокій, повідтинали би поли й осталиб при своїх окладах, морізонах, баньках, що їм лагодить Настунька. Жінка — вічна неволя, із жінкою жити — то філософія, ще й яка філософія! От, хоч би моя. Загнівала ся, що я хвильку нині забавив ся у товаришів. Боїть ся все, щоби я не попсував ся у них. Вже не говорила нічого від обіду й що лише не видко, як загремить і бухне хмароломом (зазирає на ліво).

Але на те є рада. Перша й найважнійша: терпеливість. Як лише загудить і загремить, ти, Юрцю, тихо, ша, дай їй вигремити ся. Опісля скриви ся, удай слабого, — то вона зараз змякне, бо кожда жінка, хоч би й найгірша, боїть ся, щоб її чоловік не умер. Дальше удай, що все, що робиш, для неї робиш. То їй лестить, підлещує; їй здаєть ся, що вона дійсно цілим сьвітом для тебе.

Але як я нині зроблю? (надумуєть ся). Ага, їй-Богу, коли мені слабостию не вдасть ся втихомирити, скажу, що я сватаю Шкаралупку з її сестрою. Превосходно! (затирає руки) як не мож ліпше! буду мати „фрай” з на три неділі. Хоч правда, Анна для них як раз годить ся. І розумна жєнщина й нічого ще, а найголовнійше: як удова не в однім практична. Добре, їй-Богу добре!

А як вона опісля їх возьме в руки, як моя? Ну, то що? Я за те не відповідаю, то вже їх діло дати собі раду. А мені хто радить?

Однак то їм на зле не вийде, як Богом а правдою сказавши й мені на зле не вийшло. Жінка для старого кавалєра то так як студений туш на вялі члени; вона його відсьвіжить, розбудить, розбадьорить. Як пічне вичисляти денні заповіди: а треба мені сього а того, а пійди но тут, а пійди но там, а постаратись би про

се а про те, тобі-б не лежати як столітньому дуплу, а руш ся — тиж мужчина, голова, господар!

Господи! чоловік стогне, але йде; із початку поволн, поволн, нога за ногою; потім як розрухаєть ся, сам не знає, відкіля сили набрав — так біжить як самохід який, а все то для сьвятого спокою!

Добре то сказано, що жите — то рух, то ненастанний коловорот усіх суставів тіла й душі. Хто в самім собі не чує того жизненного мотору, — мусить собі справити штучний, а таким штучним мотором жита — то... жінка! (зазирає на ліво).

Але пст! іде мій мотор! Брррр! вже чую здалека його електризуючий вплив... (сідає в кутику на канапі — в покірненькій поставі) .

СЦЕНА II.

(Юрій. — Юрія входить із лівої сторони).

(Юрія — жєнщина сварлива, енергічна, худа. З порога оглядає хмарно довкола сьвітлицю. Офукуєть ся й скоро біжить пересунути до печи столик до карт, а столик з цьвітами під вікно).

Юрія. Або то поставлять, як треба? Де там! А не-потріби безголови! Чекайте, як котре мені в руки попадеть ся! Стіл до карт під вікно поставили — та чи чув хто таке? Щоб собі люди ноги повідморожували! (до стола з цьвітами). А цьвіти до печі засунули, щоб зівяли, пісхли! Господи сьвятий, дай терпеливости хоч нині! (з гуркотом пересуває).

(Юрій покашлює).

Юрія (оком на мужа). Абож то є кому подивити ся, наглянути, наказати — де там! Десь у людей і господар уважає за свій-обовязок наглянути...

Юрій (на боці). Починає блискати!

Юрія. А у нас де! Сама одна розбивай ся та розщибай ся від рана до ночи, і в кухни і в сьвітлици, на

стриху і в пивниці,—дім, діти, чоловік—усе те на твоїй бідній голові! (з під ока на Юрія). А він щоб лише в яку компанію зайти!

Юрій (покашлюючи). Починає греміти!

Юрія. Перейти ся, зайти, забавити, один другому поставити, а дома жінку лишити, та хиба їсти й спати! Такі їх обовязки родинні! А ти роби, ходи, заходись, начеб наняла ся у нього. А Господи-святий, чого Ти мене так тяжко покарав! (наче ридає).

Юрій (на боці). Вже й дощ, розпинай, Юрцю, парасоль! (голосно із уданим жалем). Юрцю! Юрцю!

Юрія. Десь у людей щасте инакше. От у Мілюні: муж хоч совітник, цілий день божий як лише із бюро прийде, коло жінки, діточок: й сяде, й бавить ся, й пійде, послухає, аж мило дивити ся. А тут, якби на перекір тобі, щоб лиш дома не посидіти!

Юрій (із уданим жалем). Юрцю! Юрцю!

Юрія. Десь давнійше чоловіки уміли жити дома: й жінки і діти були щасливі. Нині повинаходили: анкети, комітети, ради, паради, збори, вибори, інтереси, процеси й Бог знає які слабости, а то все, лише щоби жінку здурити.

Юрій (я. в.). Юрцю! Юрцю!

Юрія (глумливо). А де ти ідеш, Юрцю? — На з а с і д а н е! — Можеб нам нині вибрати ся до Аннуні на хвилю? — Не маю часу, іду на з а с і д а н е! — То завтра може пійдем — належить ся! — І завтра маю з а с і д а н е! — То в неділю виберім ся! — І в неділю маю з а с і д а н е! — Не розпука-ж то?

Юрій (я. в.). Юрцю! Юрцю!

Юрія (остро). Почкай, голубчику! послідний раз ти мені сам виходив! Не пійдеш більше, ні! Припну, ій-Богу припну! А якби мені хто з товаришів чесних прийшов, нажену, ій-Богу нажену!

Юрій (дуже покірно). Юрцю! Юрцю! На що то казати, таж ти знаєш, що я в такі діла не люблю заходити.

Юрія (глумливо). Ні?

Юрій (покірненько). Що я від нашого подружжя ні кроком ніде не постунив у товариства.

Юрія (я. в.). Ні?

Юрій. Що я лише на те оженив ся, щоби мати приют, спокій, жите дома.

Юрія. Так? Ще вишираєть ся! А деж ти нині був, соколику, від рана до вечера?

Юрій (все ніби зломаний). Юрцю! таж я в полудне лише вийшов на хвилю, а ти вже прогнівала ся за те й від обіду не говориш (сумно). Ти не знаєш, як мене то болить... Я з розпуки кинув от тут собою на софу, аж у крижах затріщало (кулить ся й кривить). Тепер так ломить, що годі висидіти.

Юрія (хутко зриваєть ся — печаливо). А фрасунку мій нещасливий! Зараз посмаруй тою мастію від Настуньки — зараз принесу! (біжить на ліво).

СЦЕНА III.

Юрій (сам, бухає сьміхом і з радости затирає руки). То другий спосіб! Почекайте, по третім то й цілувати буде. Кажуть, жени ся молодим! Де би собі молодий дав раду в такім випадку? Літа, літа! Що літа — то й розум! (заглядає на ліво). Але пст! вертаєть ся! (кривить ся, як перше).

СЦЕНА IV.

Юрій, Юрія (вертаєть ся з флящиною).

Юрія (подаючи флящинку). На, воно певно поможе, а в кінци коли не поможе, то й не зашкодить. Ай Господи, Господи, коби хоч не розхорів ся!

Юрій. Чекай ще хвилечку, Юрцю, може само перейде (простує крижі): В тій хвили якось получшало. Бо видиш, Юречко, мені сама гризота шкодить найбільше, — ти так тяжко гніваєш ся на мене.

Юрія (трошки подобрівши). Бо кажи сам, колиб

ти так був на моїм місці, був би ти ліпший? Жінчина сама з цілим домом полишена на себе; всего доглянь, всему дай раду, і тут і там (уносить ся). Ні одної душі щирої в хаті, а ти собі ідеш, Бог знає куди! То безсовісно, то погано, то...

Юрій (кулячи ся). Ой крижі, крижі!

Юрія (лагідно). Та я вже нічого не кажу. Посма-руй же зараз! (подає флящинку).

Юрій (простуєть ся). Ні, ні! може само перейде. Бо видиш, Юрцю, ти гніваєш ся, уносиш ся, а не спи-таєш насамперед, де я був, з ким я був, чого я був. Може я був не тільки для себе, але й для тебе.

Юрія (гнівно). Для мене?

Юрій (спокійно). Для тебе!

Юрія. То вже дійсно годі витримати! (на боці). Ой якби не ті крижі, далаб я тобі!

Юрій. Почекай, Юрцю! Ти знаєш Анну, по мужу Щедобру...

Юрія. Моя тіточна сестра.

Юрій. Так! Вона вдова?

Юрія. Вдова. От хто зна, чи не щасливіша, що не має клопоту.

Юрій. От бачиш, готова знов мати клопіт.

Юрія (цікаво). Який?

Юрій (сьміло). Я її сватаю.

Юрія (усьміхаючи ся чемно). А то з ким, Юрцю?

Юрій. Та як кажеш, що буде мати клопіт, то радше дати спокій.

Юрія. Видиш, Юрцю, який ти недобрий. Тебе цілї-сенький день не було дома, а я ні словечка не сказала — а ти за одно слово вже хапаєш; ну, з ким же сва-таєш?

Юрій (усьміхаючи ся). А не гніваєш ся?

Юрія. Ну, з ким же?

Юрій. А не гніваєш ся?

Юрія (сьмієть ся). Не гніваю ся. — З ким?

Юрій. Коли так, то поцілуймо ся.

Юрія. А як ти дуриш?

Юрій. Слово честі, що ні.

(Юрій і Юрія цілують ся).

Юрій (на боці, показуючи пальцем на голову). А що, не казав я?

Юрія. Ну, з ким же сватаєш Анну?

Юрій. Видиш, мої давні товариші задивили ся на мене, побачили, як мені добре, який я щасливий, тай забажали собі подружити ся. Идеалом жінки для них — то ти, Юрцуню, тому хотілиб так близько в твоїй родині посватати ся.

Юрія (утішно). І хочять Анну?

Юрій (трошки звільна). Так, Анну.

Юрія. Котріж то, Юрцуню, котріж?

Юрій. Та я їх нині запросив навіть, бо знав, що й Анна буде у нас. Але що з того, коли ти сказала, що їх наженеш.

Юрія (солودко). Алеж, Юрцю, я не гадала так зле про тих товаришів, що мають такі чесні наміри, що не уганяють Бог зна' за чим, що (з натиском) не хочять жонатих псувати, — але хочять заснувати собі огнище дома спокійненьке, миленьке, коло жінки, діточок. Таких я сердечно навиджу, бо вони цілком до тебе подібні.

Юрій. От видиш, як раз такі сватають ся до Анни.

Юрія (горячо). Котріж то, котрі, Юрцуню?

Юрій. Шкаралупка, Малолюбка, Кашкевич.

Юрія (розчарована). Е, ті старі кавалери!

Юрій. Даруєш, але й Анна вже не до веснянок числить ся.

Юрія (пишно). Але яка Анна ще собі — ніврочку!

Юрій. Але вдова!

Юрія. Шож то вадить?

Юрій. Що то вадить, не можу так у голос сказати, але знаю напевно, що то дуже вадить!

Юрія (остро). Юрцю! вже тебе попсували!

Юрій. Та я нічого не кажу. Я лиш кажу те, що

Анна вже дочку далій має на відданю. А як мати й дочка разом на відданю, то дочка матері дуже багато вадить.

Юрія. Часом мати ліпша, як дочка.

Юрій. Того наперед не можна знати. Я знаю лиш те, що кождий з них для Анни дуже добра партія. Зрештою, як там собі схочете.

Юрія. А мають вони що?

Юрій. І характер і маєток!

Юрія (скоро). Знаєш, на скільки собі пригадую, — бо давно вже їх виділа, — вони ще досить приємні.

Юрій (наївно). Характер, чи маєток?

Юрія. Ні, вони самі, — хоч, правда, й Анна не така бідна. Має каменичку!

Юрій. На ту каменичку хиба лише у Львові кого злапають, бо там тепер чую кавалери на каменіці дуже ласі.

Юрія. Таж то ладна каменичка.

Юрій. Ладна, але має одну велику хибу, що для двох партій за тісна трошки. Коли зятя прийме, сама хиба в подвірю усяде.

Юрія. Але ти їм не потрібуєш того зараз казати, Юрцю!

Юрій. Хорони Боже! Я староста! (на боці). Як мені лишне той інтерес удасть ся, подам ся на куратора вдовничо-сиротинського фонду.

Юрія (втїшно). То вони нині будуть у нас?

Юрій. Що лиш не видко — коли їх не виженеш.

Юрія (гладить його). Алеж, Юрцю, видиш, я за такі річи тебе дуже люблю, коли маю доказ, що ти про мене памятаєш, стараєш ся про мене...

Юрій. Я про тебе завсїди памятаю, Юречко! І ко-
либ ти мені так дозволила частїйше виходити...

Юрія (цілує його). О що до того, Юрцуню, то ніколи! Ти ще перестудив би ся (відходить на ліво спішно). Але мушу подивити ся до кухні — на стілько осіб не була приготована (відходить).

СЦЕНА V.

Юрій (сам). І служиж їм тут вірно! Гадав що хоч на кілька недіть висвободжу ся, тим часом каже: „Щоб ти не перестудив ся”. Га, що робити! Коли ти гриб, лїзь у кошіль. (По хвили). Коби хоч так на годинку тарочка коли стукнути! Може хоч нинї з Малолюбкою та Шкаралупкою — бо Кашкевич, знаю на певно, не буде грати — шкода гроша!

СЦЕНА VI.

(Середні двері отвирають ся — в них Малолюбка, Шкаралупка й Кашкевич. Усі з пересадною елеганцією убрані чорно, довгі старосьвітські циліндри, білі, великі кравати й ковніри. Стоять перед дверми й припрошують ся, хто перший має ввійти. Всі мають у правій руці позавивані дарунки: ляльку, — Шкаралупка велику, Малолюбка меньшу, Кашкевич дуже маленьку).

Малолюбка (до інших). Прошу, прошу!

Шкаралупка (до інших, відступаючи в зад). Дуже прошу!

Кашкевич. Ні защо в сьвітї, всечеснійший, прошу!

Шкаралупка (до Малолюбки). Прошу, прошу, ви голова!

Малолюбка (до Шкаралупки). Прошу, ви нинї хозяїн наш!

Кашкевич (до обох). Прошу, прошу, все ви старшина, я не достойний тої чести.

Юрій (підійшовши до них). А прошу, милі гості, прошу!

(Всі три спорять ще хвильку, в кінци разом втискають ся до сьвітлиці. Всі, видно в дальших сценах, тримають ся припису Малолюбки).

Юрій. Витайте, всечеснійші. Як спало ся по обідї?

(Всі витають ся церемонїяльно й низкими поклонами).

Шкаралупка. Дякую красенько, годї було заснути.

Юрій. Розумію, розумію, в навечерію такого діла...

Малогубка. А деж вседостойнійша добродійка, де похрестничка наша?

Юрій. Зараз будуть служити. Ви, як бачу (дивлячи ся і показуючи на дарунки) — як тріє царіє.

Кашкевич. То належить ся по закону...

Малогубка (тайно до Юрія). А прийде тая, що нам обіцяли?

Шкаралупка і Кашкевич (таємничо). Прийде?... прийде?...

Юрій. Без сумніву — що лише не видко.

Малогубка, Шкаралупка й Кашкевич (стискаючи руки Юрія). Дякуем, дякуем, вселаскавійший друже!

СЦЕНА VII.

(Попередні.—Юрія з Мисьом і Мисею, взявшись за руки, входять із лівих дверей. — Малогубка, Шкаралупка і Кашкевич кланяють ся низенько).

Юрія (дуже солодка в цілій сцені). О, витайте, дорогенькі гості! Давно вже не мала щастя бачити... Згордували нами, панове, не ласкаві ніколи.

Малогубка (з поклоном). Не мали сьмілости перешкоджувати!

Юрій. Усядьтеж і будьте ласкаві...

Малогубка (до Мисі). Передовсім зложимо наші благожеланія вселюбійшому чаду й похрестниці моїй: да живет і прозябаєт многії, премногії літа!

Шкаралупка і Кашкевич. Многая літа, многая літа!

Малогубка (розвиває свою ляльку, цілує Мисю і віддає). А се на памятку від хрестного отця.

Шкаралупка (розвиває і схиливши ся віддає). А се від мене!

Кашкевич (просто, скоро). А се, дитятко, від мене!

Юрія. Ай, не заслужили на стілько ласки! Сердечно дякуємо. Усядьтеж, панове!

Юрій. Сідайтеж, дорогі товариші, сідайте та розгостіть ся.

(Юрія сідає, по ній всі три: Малогубка, Шкаралупка, Кашкевич — один біля другого).

Юрія. Передовсім мушу сердечно поблаговістити всечеснійших, що загадали покинути той дикий, неприродний стан бурлакованя, а задумали збудувати собі щастечко дома, той тепленький райок, за котрим усе, що жне на сьвітї, гине від найбільшого до найможнійшого.

Малогубка (за ним інші). Істинна! істинна!

Юрія. Бо прошуж панів, що красшого на сьвітї від дорогенької дружини, котра в нїякій хвили не відступить, і милих діточок, що память нашу переносять...

Малогубка. От рода в род.

Шкаралупка. Істинна, істинна!

(Кашкевич шкробаєть ся в голову).

Юрія. Видите, всечеснійші, в яких тяжких-часах живемо. І слабости й пошести.

(Шкаралупка і Кашкевич хапають ся за живіт).

Юрія. І нещастя й випадки, — чоловік не знає, чие завтра. А так усе відрада, як чоловік знає, що має когось дома, що поможе й заступить, хочби в якій годні, що скоршеб сама умерла...

Шкаралупка (розжалений). Правда, їй-Богу правда!

Юрія (показуючи на діти). А діточки! Що приємнійшого, як так бачити в них свій живісенський образ? Чоловікови здаєть ся, що сам такий маленький, живенький, рум'яний... Правда, Юрцю?

Юрій (шкробаючи ся в голову). Правда, правда!

Юрія (до Малогубки). Пригляньте ся лише, панове, яке то миленьке. Ручу, що наберете охоти...

(Малогубка і Шкаралупка беруть по одній дитині на коліна і приглядаючись мило — підгонцюють ними).

Малогубка. Йї Богу, прелесть!

Юрія. А щож то, як так своє побачите!

Шкаралупка (одушевляючись). Чудесно, чудесно! (любує ся дитиною).

Кашкевич (шкробаєть ся в голову — тихше). Аби лише не дівчата, не дівчата!

Шкаралупка. А чомуж, всечеснійший?

Кашкевич. Коштує, страшно коштує! Ледво що на сьвіт появить ся — ти вже про віно думай!

СЦЕНА VIII.

(Попередні. — Головними дверми входить **Анна, Мальвінка** — за ними **Володимир**. — Малогубка, Шкаралупка і Кашкевич зривають ся і стають у куті по лівій стороні — рядом, просто).

Юрій (до них). Єсть, бачите, — то вона!

Юрія (встаючи віддає діти на ліво). От і другі гостеньки. Як ся маєш. Аннунечко? (цілують ся). А, й Мальвінка, а як постаточніла (цілує її), дама на цілу губу! (відклонюєть ся Володимирови).

Юрій (представляє). Маю честь представити: наша кузиночка Анна! панна Мальвінка... (показуючи на мужчин). Панове, Herr Kreiskommissär Малогубка, Herr Oberofficial Шкаралупка, Herr Steuereinnehmer Кашкевич (усі низенько кланяють ся).

Анна (жінщина в літах, кокетна, видно набляншована). Дуже мені приємно пізнати!

Юрія. Тепер розгостіть ся, моє панство, як дома. Не розумієте, яке нам щастє приносите своїм ласкавим загощенем. Прошу, прошу! Тобі, Аннунечко, маю богато, бочато дечого сказати (тягне її за собою).

(Гості ділять ся на три групи: Юрія бере Анну і сідають на канапі; побіч на фотелю Мальвінка. Малогубка, Шкаралупка, Кашкевич стоять побіч Мальвінки якусь хвилю в ряді — по лівім боці. Юрій і Володимир по правім боці балакають).

Анна (до Юрії). Щож такого цікавого, Юречко?
Юрія. Богато, багато новин! (обі починають живо шептати).

Шкаралупка (до Малогубки, показуючи на Мальвінку). Йій-Богу, хорошенька!

Малогубка. А яка чепуренька, бачите носик?

Шкаралупка (втішно). А які ушка маленькі, уважаєте?

Кашкевич (до обох). А ковтки на них видите, як блискотять?

Малогубка (я. в.). Пригляньте ся, ручка яка дрібненька.

Шкаралупка. А ніжка, якби побачили! Лише що не видко...

Мальвінка (котру той розговор соромить, оглядаєть ся). Чом, панове, не ласкаві сідати?

Юрія. Якаж я неуважна! Прошу всечеснійших тут коло нас, коло нас!

Малогубка (з грацією до Мальвінки). Єсли ваша всечесність позволять, із найбільшою пріятністю! (сідає коло Мальвінки і відсуваєть ся з фотелем від неї).

(Шкаралупка тихцем сідає побіч Малогубки. — Кашкевич так само побіч Шкаралупки. — Всі три вдивляють ся неустанно в Мальвінку. — Маленька павза — всі три покашлюють).

Малогубка (з грацією нахиляєть ся до Мальвінки). Прошу всечесности вашої, чи ваша всечесність були коли в Куликові?

Шкаралупка (ніби також цікавий). Ага! ага!

Кашкевич (до Шкаралупки). Що? що?

Шкаралупка (зацитькуючи). Питаємо ся, чи всечеснійша були коли в Куликові.

Мальвінка (усьміхаючи ся). Не була ніколи!

Малогубка. А мені здавало ся, що були.

Шкаралупка (живо). І мені здавало ся, що були.

Кашкевич (живо). Тай мені, йі-Богу, тай мені!

Анна (впадаючи в мову). Але вибираємо ся, бо ми взагалі постановили собі довшу подорож по Галичині.

Юрія. Чомуж не маєте собі дозволити, — є хвала Богу відки. Я на твоім місци, Анночко, то вічно їздила би! (Анна і Юрія шепчуть дальше).

Юрій (до Володимира тріпаючи талією карт у руці). Може би ми собі тарочка?

Володимир. Коли не маємо третього.

Юрій (до Кашкевича шепотом). Herr Steuereinhelmer! може тарочка? може тарочка?

(Кашкевич киває з заду рукою, щоб не перешкоджувати. Юрій шепче знов із Володимиром).

Шкаралупка (до Кашкевича). Дуже пріятна панночка!

(Кашкевич живо потакує головою. — Павза. — Шкаралупка покашлює споглядаючи на Кашкевича, той так само споглядаючи на Малогубку, той на обох і т. д. без пересади. Не раді, що розмова уриваєть ся).

Малогубка (до Мальвінки я. в.). Прошу вашої всечесности, чи ваша всечесність люблять більше весну чи зиму?

Шкаралупка (як перше). Ага! ага!

Кашкевич (розтріпаний). Що? що?

(Шкаралупка киває рукою, щоб не мішати).

Мальвінка (крізь сьміх). А хтож би не волів весни? Весна є найкрасшою порою.

Малогубка (дуже живо). Дуже хорошо! дуже хорошо!

Шкаралупка. Удивительно, їй-Богу!

Кашкевич. Істина, істина! (до Шкаралупки). Що вона сказала, бо я не уважав.

(Шкаралупка зацитькує його рукою. — Маленька павза).

Юрій (заходить із заду межн Малогубку і Шка-

ралупку, тріпаючи картами). Може тарочка маленького?

(Всі три кивають із заду руками, щоби не перепиняти).

Шкаралупка (обтираючи піт із чола, несміло). Прошу чесна, всечесна, (затинаєть ся), всечеснійша, всечесности ваша, як може бути далеко відси — до Марсилії або Тульону...

Малогубка (скоро). Города тії лежать в Южній Франції.

Шкаралупка (офукнувши Малогубку, знову до Мальвінки). Але відтам віють вітри сюда до нас.

Малогубка (скоро). Вітри відтам не доходять до нас, бо відбивають ся о Альпи.

Шкаралупка (ще більше не радий, що йому перебиває Малогубка). Але коли така буря зірветь ся велика, може й до нас перебити ся через Альпи.

Мальвінка. Певно, що може.

Шкаралупка. То може до нас і холеру занести?

Мальвінка. О, я її не бою ся!

Анна (від довшого часу не спускає очий зі Шкаралупки). Ми маємо певний лік проти всякої епідемії.

(Шкаралупка зриваючи ся біжить до Юрія, Кашкевич підсуваєть ся на його місце).

Шкаралупка (на боці). Мають лік, чудесно! (до Юрія). Мій вибір готовий, хоч би й нині сказати.

Юрій. Нині не уходить, товаришу, але завтра в полудне пійдїть.

Шкаралупка. А завтра вже буде можна?

Юрій. Можна! в такім віці вже церемоній не робить ся. А тепер може тарочка? (тріпає картами).

Шкаралупка. Пізнійше, пізнійше, серденько! (зближаєть ся й грізно до Володимира). Я уважав, що ти з панством Щедобрими прийшов сюда.

Володимир. Вони мої знакомі.

Шкаралупка. Уважай, щоб мені того більше не

бувало! На чести й добрім імени того дому мені дуже багато залежить. Розумієш?

Володимир. Алеж, вуйку!

Юрій (починає щось поясняти Володимирови показуючи замітно на Анну). До неї! розумієте? Мальвінка ваша!

(Володимир киває головою і починає сьміяти ся. Шкаралупка підходить до своїх товаришів, дивлячись басом на Кашкевича, сіпає його за фрак, щоб усїв на своїм місци. Опісля дуже нерадо сідає на його фотелю).

Кашкевич (до Мальвінки). Перепрашаю вашої всечесности, що перешкаджаю. А яке средство мають ваша всечесність проти холери — дуже дороге?

Анна (усьміхаючи ся). По просту виїхати. Як лише холера сюда прийде, я продаю каменіцю, тай їду на Україну.

Юрія. О, якби я так мала, як ти, я виїхала би зараз.

(Кашкевич зриваєть ся — Шкаралупка підсуваєть ся на його місце).

Кашкевич (весело — на боці). То вона має каменіцю? Коли має стара, то певно запише доньці. Бо на що старій каменіці? Я їй відступлю один покоїк, буде задоволена, хоч правда, й той приніс би дещо. А в тім побачимо (підходить до Юрія — секретно): я готовий, хоч би зараз!

Юрій. Підождіть до завтра, товаришу, бо то в чужій хаті якось не уходить.

Кашкевич. Маєте рацію; я затримаю ся до завтра.

Юрій. Так, так! Воно ліпше, як холоднііше.

Кашкевич (стискає його за руку). Імя ваше благословити буду до скончання віка.

Юрій (на боці). У вдовиці жених на полиці. Вже двох має до вибору (до Кашкевича тріпаючи карти). А тепер може тарочка?

Кашкевич. Не уживаю, не уживаю! (показуючи пальцем на Володимира). Що той молодик тут хоче?

Юрій (киває рукою з легковаженем). Знакомий лише, знакомий!

(Кашкевич відходить і сідає на своє місце — рука близько серця).

Юрія. Ах, Аннунечко, я тут так мило забавила ся, а меніб і до кухні на хвильку заглянути. Заступи мене тут, серденько! Панове не прогнівають ся за таку заміну?

Малогубка, Шкаралупка і Кашкевич (зриваючись). З найбільшою приятністю!

Анна. І я на хвильку встану перейти ся!

(Анна встає, за нею Мальвінка, обі перепускаючи Юрію. Соколики рівнож пропускають граціозно. Юрія переходячи коло них грозить їм пальцем і відходить на ліво).

СЦЕНА ІХ.

(Попередні. — Мальвінка сідає на своє місце. Малогубка підступає до Юрія. Шкаралупка підсуваєть ся на фотель Малогубки, Кашкевич на місце попередного; оба остатні тримають руки близько серця).

Анна (проходжуєть ся по салі, кокетно споглядаючи на Шкаралупку і Кашкевича — у одно вахлюєть ся. До публіки): Є над чим подумати! І характер е й маєток е — коли незносно старі. Га, щож робити! Бери, Михаїле, щоб другі не зіли! (З під вахляра заглядає на них, вониж то на неї, то на Мальвінку).

Малогубка (до Юрія накликуючи). Пст! пст! прошу!

Юрій (тріпаючи картами). Може тарочка? може тарочка?

Малогубка. Не моґу, не моґу! То булоб образою госпож.

Юрій. Сохрани Господи!

Малогубка. Не могу, не могу! мушу їх бавити. Впрочім я тепер дуже розмаяний.

Юрій. Га, га!

Малогубка (секретно). Не міг би я ніскільки слов із нею на самоті поговорити?

Юрій (здивований). З ким?

Малогубка. З матерю!

Юрій. Не уходить, не уходить, добродію!

Малогубка. Я мушу з нею поговорити, — я не видержу!

Юрій. До завтра, до завтра мусите видержати. Завтра по всій формі...

Малогубка. Але пам'ятайте, до завтра! Скажіть їй то, прошу (стискає його за руку. — Побачивши Володимира). А се що за юноша? Він з ними прийшов, коли не ошибаюсь!

Юрій. То молодик, бачите. Його нема що бояти ся.

Малогубка. Нема? Маєте рацію, пані волять за всіди статочнійшого! Знаю то з досвіду (вертає на своє місце поважно і насупившись сідає на місце Кашкевича).

Юрій (до переходячої Анни). Майте ся на осторожности, завтра облава на серію!

Анна (гордо). Вже я собі раду дам!

Юрій (злосливо). Правда, що то вам не перший раз!

СЦЕНА X.

(В середних дверях являється більше гостей, мужчин і женщин. В лівих являється Юрія. — Повитаня — загальний румор. На сцені творять ся різні групи. Малогубка, Кашкевич і Шкаралупка все разом. Коло них групують ся інші мужчины).

Юрія (до мужчин). Тепер, коли нас більше, то може панове зааранжують яку забаву товариську, таку, щоби всі забавили ся.

Шкаралупка (вириваючись). Може ж муркни, дуже хороша забава!

Кашкевич. Лучше талярка!

Малогубка. Ані одно, ані друге, ми забавимо ся пташка.

Анна (кокетно). Дуже добре: пташка, пташка!

Юрій (недобрий). Знов не дочекаю ся тарочка?

Мальвінка й інші жінщини. Пташка! пташка!

Анна (я. в.). А хто подав те внесене, буде нашим першим пташком.

Юрія (тручає Малогубку в рамя). Чуєте? до вас то. Ой характерник ви, вже забрав серце!

(Тимчасом неспостережено стають усі в кружок навколо Малогубки і Юрії. Юрія по хвили ховаєть ся в коло, Малогубка остає в середині як „пташок”).

Всі. Пташок співає, співає!

Малогубка (зачинає дрожачим голосом). „Lata ptaszek po ulicy”...

Володимир і інші (перебивають при звуку оркестри).

Летить пташок під стіжочок, Скубле собі колосочок; Що ускубне, тай до дзюбка, А ти еси моя любка!	} bis
--	-------

(Коли обертаєть ся коло, Анна все кокетно наближаєть ся до Малогубки. По співі маленька павза. Всі розскакують ся на ліво і право, в середині лишаєть ся Мальвінка, коло неї збиті разом Шкаралупка, Малогубка і Кашкевич. Ціле товариство підносить голосне „славно”).

Володимир (показуючи на них, до Юрія). Туди вони?

Завіса паде.

ТРЕТА ДІЯ.

Декорація: сальон у Анни, пестро пристроєний, — цвѣтѣв, вазонѣв, драперіѣв велике число. В середині двері головні; на лѣво двері ведуть до інших кімнат. На стіні висить олійний портрет Щедоброго, подальше годинник, у куті велике зеркало.

СЦЕНА I.

Анна (убрана пишно). **Юрія** (що тільки вбігає головними дверми).

Юрія. Як же спало ся, Анночко? (цїлує її). А бачу, вже виглядає когось краля моя: чи не приснив ся котрий, га? котрий же?

Анна. Правду сказати, що й хвилі не могла заснути; а все мені перед очима, чи вони не до Мальвінки?...

Юрія. Власне приходжу сказати, що ти собі і вчора дурнісенько псувала гумор. Вони до тебе, — Юрцьо сам нині найвизраїїше сказав.

Анна. Але чи й їм сказав?

Юрія. Розумієть ся, що й їм мусїв сказати.

Анна. Я вже собі й сама думала, що де би таким до дитини!

Юрія. Певно, дідам пива — неправда? Ха, ха! А найпотїшнійше, що всі три тобі як огонь розпалені... їй-Богу, ти родила ся в чепци, Анночко!

Анна (усьміхаючись). Клопїт буде з вибором...

Юрія. Тому власне хотїла тобі порадити. Я раджу Пантелеймона, він ще дуже добре тримаєть ся, хоч потвердий, потвердий трохи, нема що казати. За те Шкаралупка мягонький тобі, як гниличка; але й шкода би Кашкевича пустити, бо найбогатший... Моя рада отже: або Малогубку, або Шкаралупку, або Кашкевича.

Анна (на боці). Я те й сама знаю.

Юрія (пильно). Але що лише не видко, як надїйде котрийсь, — казав Юрцьо, що вже вчора не давали йому спокою. Прощай, серденько, не хочу перешко-

джувати голубованю вашому (встає). Хотіла тебе лише по вчорашнім успокоїти. Бувай здоровенька (грозить пальчиком), тримайся добре! (відходячи розглядаєть ся по стіні і задержуєть ся при портреті Щедоброго). Хто се, Анночко?

Анна. А небощик Щедобрий!

Юрія. Якже він постарів ся!

Анна. Треба буде здіймити.

Юрія. Найліпше, — і де сховати, нехай з Богом спочиває. А тут прийде инший, неправда? Лише не знати чий: чи Пантелеймона, чи Шкаралупки, чи Кашкевича — ой ти, ти! (сьміють ся).

Анна (здіймає портрет). Поставлю тимчасом у покою Мальвінки...

Юрія (скоро). Але з Мальвінкою щось зроби, щоб не мішала ділу.

Анна. Мушу її де вислати, або що...

Юрія. Так, так... Бувайже здорова, серденько (цілуєть ся), а я ще тут загляну, як буде по всім, або й Юрця пришлю, бо дуже цікава...

Анна (соромливо). Сердечно вам дякую...

Юрія. Прощай же, прощай! (цілує її ще раз і вибігає в головні двері).

СЦЕНА II.

Анна (сама). З Мальвінкою дійсно клопіт, як котрий прийде: і я буду женована і він. Треба би її так на годинку де післати... (надумуєть ся). Де би тут? Ага! найліпше до кухні. Най нині обід готувить, і так її небавом своєю господинею стати (іде на ліво і кличе з порога, все з портретом у руках). Мальвісю! Мальвісю!

СЦЕНА III.

Анна. — Мальвінка (вискакує з лівої сторони).

Анна (подаючи портрет). На, Мальвісю, возьми сей образ, обітри з пороху й повись у своїм покою.

Мальвінка (з жалем). А то чому, мамунцю? Так довго тут висів...

Анна. Сі старі рами не відповідають новому покриттю наших меблів, — а як не хочеш...

Мальвінка (тулить образ до себе). Алеж, мамунцю, з найбільшою охотою! Я лише гадала, що вам буде жаль.

Анна. В твоїм покою так, як би в моїм, а тут ніяково якось: серед нової посуду — старосьвітські рами!

Мальвінка. А щож то шкодить?

Анна. Псує смак, дитинко (ввічливо). Потому, Мальвісю, займешся обідом, бо я не маю часу. Мушиш показати, чи могла би вже бути своєю господинею (надумуючись). Росіл уже наставлений, витягнеш іще штрудель, тільки помалу й уважно, щоб не пороздирався; потім, дитинко, треба при нім постояти, щоби не присмалився. На служницю нема що спускати ся, бо вона відвернеться, а тут уже починає горіти, знаєш сама! Спішити ся не маєш чого, хоч би й трохи спізнило ся, — се нічого. А якби обід був готовий, а мене ще не було, то не потребуєш мене кликати...

Мальвінка. А то чому, мамунцю? А чейже ви не хорі?

Анна. Ні, серденько, але маю пильну роботу. Маю, дитинко, рахунки наші переглянути. Ми з податками в страшеннім застою, лише що не видко екекутника; хочу вже раз обчислити й порадити ся; може тут прийде пан Steuereinnehmer, він на тім розумієть ся, — і пан крайскомісар также фаховий, або й пан офіціал... Хочу подати, може що опустять...

Мальвінка (зажурена). А ті рахунки потривають аж годину?

Анна. Коли не довше, дитинко, — то страшна закрутенія, і годї самій раду дати. На щасте пізнала я вчора панів поборчика, офіціяла і комісаря; чемні дуже люди: як лише довідали ся про мої клопоти, обіцяли прийти нині. Ти тимчасом не будеш нудити ся,

займи ся пильно в кухні, то также більше як годину потриває.

Мальвінка (ще більше заклопотана). Та се добре... мамунцю... але —

Анна. Що але?

Мальвінка. Я кажу, що то все добре, але як тимчасом надійде Влодзьо...

Анна (остро). Який Вльодзьо?

Мальвінка (поправляючись). Хотіла сказати: Володимир.

Анна (я. в.). Що за Володимир?

Мальвінка (заклопотана). А пан Молодкевич.

Анна (на боці). Правда, того я не предвиділа! (до Мальвінки остро). Мальвінцю! він ще ні Влодзо, ні Володимир, уважай на тее! А як надійде, то перепроси, що нині не можемо йому служити, за те чекаємо на нього з гербатою.

Мальвінка (дуже заклопотана). Та бо... Мамунцю!

Анна. Щож знов?

Мальвінка. Як я то скажу?

Анна. Скажеш тай кінець, він не прогніваєть ся за те.

Мальвінка (наївно). Ага, не прогніваєть ся! Він уже вчора в вечер казав, що я його відай не люблю, а то лише за те, що ті соколики мене обсіли...

Анна (остро). Вони тебе зовсім не обсідали! щоб я того слова другий раз не чула від тебе! А потім, як він сьміє такі річі тобі казати? Таж він ще не осьвідчив ся!

Мальвінка (наївно, скоро). Уже, мамунцю!

Анна (дуже скоро). Як то, без моєї відомости?

Мальвінка (на боці). Була би видала ся! (до Анни). То... то... значить він не осьвідчив ся, лише вчора в полудне сказав, що мене любить...

Анна (я. в.). А ти йому що на те?

Мальвінка (я. в.). І я йому сказала, що його люблю... Щож мала казати?

Анна. Но, прошу, й то вчера діяло ся? а я де була?

Мальвінка (показуючи на ліво). В кухні!

Анна (поважно). То дуже зле, Мальвінко, що ти так зробила. Так ніхто не робить! В цілому світі так прийнято, що кавалер осьвідчаєть ся наперед матери.

Мальвінка (засоромлена). Коли я того не знала.

Анна (я. в.). Ще до того, як мати вдова! Ти більше нікого не маєш!

Мальвінка. Щож я тепер зроблю?

Анна. Треба його було відослати вперед до мене!

Мальвінка (з радости плеще в долоні). Та він казав, що нині в полудне прийде до вас (наївно). Що лише не видко, мамунцю, як застукає!

Анна (на боці). Маєш тепер! Що я з ним зроблю? (До Мальвінки). Видиш, дитинко, я в полудне ані хвильки не маю часу, а перед свідками то не уходить, зараз розкажуть, обмовлять. Тому проси його конче на вечер — можеш навіть сказати, що я йому зовсім не противна (надумуючись). Або чекай, не кажи так!...

Мальвінка (скоро). Ні, ні, мамунцю, я вже скажу!

Анна. Ну, то скажи. А коли вже так далеко між вами зайшло, то можеш від біди з ним хвильку поговорити в маленькім покоїку (киває). Але не довго, пам'ятай, щоби штрудель не присмалив ся!

Мальвінка (обіймає й цілує радісно маму). Ні, ні, мамунцю!

Анна. Ідиж уже до своєї роботи, бо дванайцята година, я мушу розпочати рахунки, заки прийдуть мої порадники.

Мальвінка (цілує маму). То до побаченя, мамунцю. Будете видіти, яка з мене госпося!

Анна (дивлячись на годинник). Ідиж уже, йди!

(Мальвінка вибігає на ліво; Анна виводить її, запирає двері і вертає).

СЦЕНА IV.

Анна (сама). Тепер уже безпечна, най дієть ся воля божа! Ах, як мені серце бєть ся! Є бо й чого! Вибір — то найтяжша хвиля в житю женщины, бо який ви-

бір, таке жите. Вправді то не першина мені, але що то: тоді нагодив ся один, дай йому Боже царство небесне, й вибрала без надуми — тепер аж три, річ зовсім инша!

Правду сказати, Пантелеймон ще найюрнійший з них, але каже Юрця, що за твердий, всюда ще хоче мати своє „мнініє”; Кашкевич — скупиндряга, Шкаралупка може буде такой найліпший, бо наймякший, найподатливіший... (до публіки крізь сьміх). Хоч, прошу мені сказати, котрий старий кавалер, оженившись, не податливий? То лише молодий гороїжить ся — а старий то так як маленька дитина: лише погладити, попестити, від часу до часу подати цукорок — тай він спить!

Шкаралупка мав би лише ту ваду, що за старий, він майже в віці мого покійного — а я хотіла би так трошки (кокетливо) відміни! Але що робити — судженого й конем не обідеш (тяженько). Де вже мені вдові до молодого (дивить ся в зеркало), хоч, правда, чоловік ще собі — хвалити Господа! (втїшно). А може мені таки Панталеймон судив ся? Ай, Панталеймоне, Панталеймоне! А якби і Кашкевич? Чоловік маючий, — якби так його приборкати, чоловік позволив би собі не одно, за чим лише зітхав до тепер! (дивить ся на годинник). Дванайцята година, що лише не видко котрогось... Цікаво дуже, котрий з них прийде? здаєть ся що Панталеймон, а може й Онисим, а може й Кашкевич... Ану, хто вийде? (стає серед сцени, замикає очі і ворожить пальцями). Панталеймон раз, — Панталеймон два, — Панталеймон три. Отже на певно Панталеймон! (чути стукане в головних дверях).

СЦЕНА V.

(Входить Шкаралупка, елегентно, хоч комічно убраний; великий білий крават).

Шкаралупка (засапаний, несьмілий, все оглядаєть ся як тепер, так і в дальших сценах). Осьміляю ся ва-

шій всечасности, многоповажана панї добродійко, зложити моє найсердечнійше почтеніє!

Анна (з кокетливим усьміхом — на боці). Від разу виїздить з серцем! (до Шкаралупки). Дуже мені приємно повитати такого знаменитого гостя в моїй смиренській кімнатці (подає йому руку, котру він цілує два рази). Прошу, усядьте, пане офіціял! (вказує на фотель).

Шкаралупка (оглядаєть ся на всі сторони). Дякую, дякую дуже сердечно! (Оглядаєть ся і сідає в найдальшій кутику — проти лівих дверей, в котрі від тепер позирає все. На питаня Анни відповідає встаючи і з поклоном).

Анна (сідаючи коло стола). А чогож так далеко, пане офіціял?

Шкаралупка. Дякую, дякую дуже сердечно, то так (оглядаєть ся) проти протягу.

Анна. Ви може терпите на ревматизм?

Шкаралупка. О, хорони Боже! тепер ні, тепер зовсім ні, але так за молодших літ, то є, ще як був маленьким хлопцем.

Анна. Бо на ревматизм є два непомильні способи: або теплі оклади, або... (кокетно усьміхаєть ся).

Шкаралупка. Або?

Анна (я. в.). Взяти тай оженити ся.

Шкаралупка (тайком потираючи коліна). Прошу, прошу!

Анна. Так є — знаю то з досвїду, хоч, правда, тут і від жінки залежить богато. Приміром мій покійник, коли ще був кавалером, брав завсїди оклади з горячого піску — колиж оженив ся, не брав уже ніколи!

Шкаралупка. Не брав уже ніколи? Прошу, прошу! (Оглядаєть ся; на боці). А тут говорили, що небіщик умер не ревматизм — вір же тут сьвітови!

(Павза).

Анна (бавлячись альбумом). Так, так!

Шкаралупка. Перепрашаю: що ваша всечесність зволіли сказати?

Анна (спускає очі). Кажу, що вам, пане офіціал, сама пора — оженити ся.

Шкаралупка (радісно). Га! га! (на боці). Вона сама зачинає (до Анни). Та колиб ваша всечесність були такі ласкаві?

Анна (на боці). Він готов іще зараз осьвідчити ся!

Шкаралупка (скоро на боці). Якби так була Мальвінка тут, їй-Богу, зараз би чоловік осьвідчив ся. Вона мусіла зачути, що я прийшов, тай прибирає ся. Витримаю ще хвильку (сідає і заглядає на ліво).

(Павза, в часі котрої Анна поглядає на Шкаралупку, а Шкаралупка на Анну. Кілько разів Анна спогляне на Шкаралупку, він підносить ся).

Анна (на боці). Видко, що йому осьвідченє тяжко приходить, треба йому помогти. Добре казала Юрця, що він як вощина, з ним можна буде все зробити (з тиха зітхає).

Шкаралупка (скоро на боці). Що се? чи то вона зітхнула, чи я?

(Анна зітхає голоснійше).

Шкаралупка (крутить ся — на боці). Чи вона припадково не залюбила ся сама в мині? (поглядає на Анну). Ей ні, таж вона знає, що я до Мальвінки... і Юрій їй мусів сказати. Ой чому її нема, чому нема?

Анна. Ще не почув? (зітхає голосно).

Шкаралупка (вельми заклопотаний — на боці). Що тут робити? Того мені Панталеймон не казав. Готове непорозуміне. Мушу її впередити, хоч Мальвінки нема. А може ліпше буде так: я їй скажу, а Мальвінка прийде вже на готове (зітхає собі).

Анна (здивована). Що, тепер він?

(Шкаралупка зітхає голоснійше, кладе руку на серце).

Анна. Чогож ви, пане офіціял, так тяженько зітхаєте?

Шкаралупка (із низеньким поклоном). За предметом мого душевного бажання, за архангелом моїм!

(Анна зриваєть ся).

Шкаралупка (я. в.). Ідучи за радою найлучшого друга-товариша й за вашою, всемилоствійша всечесности ваша, бажав би я усердно найти собі найсолодшу подругу й помічницю житя. Тому простіть, коли осьмілюсь під... під... піддатись, підхилитись... хочу сказати підчинитись під ваш омофор і попросити о ласкаве позволене посіщення непорочних порогів ваших в ціли достиженія вседостойнійшої, вселюбезнійшої ручки... вашої до...

(Анна наближаєть ся ніби порушена і подає йому руку, котру він тричи цілує і говорить): вашої, вашої до... (Чути голосне стукане в головних дверях).

СЦЕНА VI.

(Вбігає **Кашкевич**, убраний елегантно, як **Шкаралупка**. Здивований пристає на порозі сальону. Анна і **Шкаралупка** відскакують від себе).

Шкаралупка (на боці обтираючи піт). Одно слово мав я ще сказати і перешкодив ворог!

Кашкевич (до себе). Що сей тут робить?

Анна (з усміхом кокетно). Вітайте, пане поборчику!

Кашкевич (із низким поклоном). Перепрашаю, що перешкодив, але від давна вже тяжить мені на совісти почесний довг: зложити всечесности вашій найглубше почтене!

Анна (з церемонією). Дуже вдячна вам, добродію, за память і ласку. Не знаю, чим на те заслужила, але прошу, будьте нині і від нині моїм наймилійшим гостем.

Кашкевич (на боці). Яка масенька, якби її ма-

словом помастив, — тількиж каменичка маленька, дуже маленька... (Споглядаючи на Шкаралупку). Якої пімсти сей тут?

Шкаралупка (на боці). Якого вітра він тут?

Кашкевич і Шкаралупка (разом зближивши ся до себе). А, моє поважане, всечеснійший пане товаришу, як же здоровлечко?

Кашкевич (на боці). Застав я його, як цілував ся з нею. Ага! (сьмієть ся в кулак) він певно до старої! Тої йому не бороню!

Шкаралупка (на боці). Що його сюди пригнало? Вонаж йому не довжна нічого, — а Мальвінка (сьмієть ся)... та де йому старому до такої панночки! Ага! (сьмієть ся в кулак) він певно до старої!

Кашкевич і Шкаралупка (подають собі руки). Ду-же мені приято, дуже приято побачити!

Анна (показуючи фотель). Прошу панів! (до Кашкевича). Розгостіть ся, пане надпоборчику!

(Шкаралупка сідає на своє місце).

Кашкевич (оглядаєть ся на всі боки, опісля посуває фотель у другий кутик від Шкаралупки, на против лівих дверей — на боці). Каменичка маленька, надто маленька, але дасть ся ще висадити один поверх, і офіцини мож буде поставити (сідає споглядаючи на ліві двері).

Анна. А чоґо ж так далеко, пане поборчику?

Кашкевич (встаючи з поклоном). Я так собі все, прошу вашої всечесности, то моя засада!

Шкаралупка (під носом). Близь вихода, близь вихода!

Анна (з кокетним усміхом). Бо судячи по тім, що ви дотепер безженні, і по тім, що так далеко відсуваєте ся від мене, можна би думати, що боїте ся женщин...

Кашкевич (я. в.). Сохрани Господи, всечеснійша всечесности ваша, — противно, о противно! (споглядає на Шкаралупку, — на боці). Коби не ворог, зараз

би чоловік сказав, чого тут хоче. Чого він іще сидить? Таж своє вже зробив! (сідає).

Шкаралупка (на боці). Він готов на добре розгостити ся. А як Мальвінка його почує, певно вже не явить ся! Але я таки почекаю!

Кашкевич (на боці). Видно через нього дівчина не виходить... Але я почекаю, мусить уступити ся!

(Шкаралупка і Кашкевич поглядають на себе вовком. Павза).

Анна. А шкода, пане надпоборчику, такий красний маєте маєток! Колиб оженили ся, припав би власним, рідним діточкам, а так чужі розберуть і спаси-Біг не скажуть.

Кашкевич. Не великий то справді маєток, не багато його є, не багато, — але я, ваша всечесности всечесна, вже... я вже порішений... (на боці). Сама мене за язык тягне, видко рада би, коби не ворог! Але я його таки пересиджу!

Шкаралупка (на боці). Він гадає, що я йому вступлю ся... Молодим усе належить ся першенство — старі можуть подождати.

(Чути стук у головних дверях).

Кашкевич і Шкаралупка (встають і оба — один по другім — на боці). От є і Мальвінка! Мимо ворога я таки зараз осьвідчу ся!

СЦЕНА VII.

(Попередні. — **Малогубка** поважним кроком входить, убраний як попередні сьвяточно. Побачивши Шкаралупку й Кашкевича, стає як убитий коло порога).

Шкаралупка і Кашкевич (на боці оба). Маєш! Ще й третій!

Малогубка (підступаючи ближше). Откуда сі?

Анна (кокетно). Що за щасте повитати такого достойного гостя!

Малогубка (поважно). Од учера, всечесности ваша, жизнь моя — не моя! Я не в силі успокоїти „рвенія” моего серця, доколь не зложу под нозі ваші моего іскреннійшого почтенія.

(Анна подає руку, — він з глибоким поклоном цілує).

Кашкевич (сьміючись на боці). То й він до старої? — Що на те Онисим скаже!

Шкаралупка (таже сьміючись на боці). Маеш! і сей до старої! Що Матвії повість на те?

Малогубка (оглянувшись — на боці). Мальвінки нема! Видно, сі до в е т х о ї залицяють ся. Не бороню, зовсім не бороню! (До Шкаралупки і Кашкевича). А, що за щасливий случай! Іскреннійшее почтеніє мое!

Кашкевич і Шкаралупка (разом один з одної, другий з другої сторони стискають його за руку). Дуже принятно! дуже принятно! (сїдають на свої місця).

(Малогубка розглядаєть ся за кріслом).

Анна (сїдає і вказує на фотель коло себе). Надіюсь, що хоч ви, всечеснійший, сядете коло мене, коли тамті панове не ласкаві.

Малогубка (посуває свій фотель під стїну межн Шкаралупку і Кашкевича). Не достойний, всечесности ваша, того отличія, не достойний!

Анна (до всіх трох). А леж прошу, всечеснійші, близше!

Малогубка, Шкаралупка і Кашкевич (разом кланяючись). Дякуємо! дякуємо! (поглядають один на другого).

Анна. Ах, якіж церемонії! Прощуж близше!

Малогубка, Шкаралупка і Кашкевич (рухають ніби фотель, але посувають назад під стїну). Дякуємо, дуже дякуємо!

Анна (складаючи руки — на боці). Що за чудний парід ті старі кавалери! Не женять ся, бо боять ся нас; коли женять ся, ще боять ся нас; не дивно тому, що

коли поженять ся, вже з самого страху кршють ся під фотель, хочу сказати, під пантофель!

(Павза. Соколики позирають на себе).

Малогубка (дивить ся в гору). Гарна нині погода!

(Анна потакує головою).

Кашкевич (скоро). Погана, дуже погана!

Шкаралупка. Погана! Я давно вже не памятаю, так мені в ногах... (потирає, але скоро опам'ятуєть ся).

Малогубка (голоснійше). Не знаю, але мені здавало ся, що гарна погода!

Кашкевич (скоро). А гарна, дуже гарна!

Шкаралупка. О прехороша! мені лише так здавало ся (потирає ноги, — на вид Анни опам'ятуєть ся).

(Павза. Соколики позирають на себе).

Анна (з під ока на всіх — на боці). Уже тепер не знаю, котрого вибирати — всі три, як близнюки.

Малогубка (на боці). Після всякої віроятности Шкаралупка і Кашкевич прийшли перші, то й перші відійдуть. Тому я пристану (кидає ся в фотель, дивить ся в гору). Так! так!

Кашкевич (на боці). По всякому рахунку Шкаралупка зробив своє тай зараз пійде. Малогубці годі буде при мині зі старою женихати ся — винесе ся також. Тому я задержу ся! (кидаєть ся в фотель). О, так, так!

Шкаралупка (на боці). Мав я лише одно слово сказати, тай вороги перешкодили. Вони гадають, що мене пересидять! О ні, голубчики, не я вам, але ви мені помішали. Ви зі старою можете колинебудь, а я з молодою коли зачав, то й скінчу нині — хоч би до вечера зачекаю (кидаєть ся в фотель). Так є, так є!

(Соколики позирають на себе. — Малогубка підносить ся, Шкаралупка і Кашкевич рівночасно за ним — начеб хотіли з ним попрощати ся).

Шкаралупка і Кашкевич (разом до Малогубки): Ви вже відходите, товаришу?

Малогубка (виймає з заду хустку до носа). Ні, я лише хустку до носа.

(Шкаралупка і Кашкевич роблять тесаме, що Малогубка).

Шкаралупка і Кашкевич (оба на боці). А я гадав уже, що вступить ся ворог!

(Всі три сідають назад).

Анна. Якже панове вчора бавили ся?

Малогубка. О прехорошо!

Шкаралупка. Пречудесно!

Кашкевич. Превосходно!

Малогубка (до Шкаралупки). Ви не утомлені ні-ні, господин Онисим?

Шкаралупка. Хорони Боже! (на боці). Хотів би, щоб йому уступити ся.

Малогубка (до Кашкевича). І ви ні, господин Мафтей?

Кашкевич. Я ще нині потанцював би „пташка”.

Малогубка (з досадою). Пташка не танцюєть ся, а граєть ся, господин Мафтей!

Кашкевич. Чи сьак чи так — на одно виїде.

Анна. Все то приносить з собою родинне жите. Колиб не родина панства Доброхоцьких, не булиб ми так весело забавили ся. Ніде то, панове, ні на балю ні на вечерку, в ніякім місци публичнім не бавить ся так весело як дома, в тісенькім крузі родиннім, де немов одна сімя чуєть ся кождий своїм, свобідним, веселим. А все те робить родина, а властиво серце родини: жінка. От колиб так панове поженили ся, кільки би то зараз прибуло нам місць приемних, де би можна миленько, веселенько забавити ся: чи на іменинах, чи на родинах, чи на хрестинах... (бе ся в уста).

(Всі три усьміхають ся, споглядаючи один на другого).

Малогубка. Гай, гай, їй-Богу!

Шкаралупка. Дай лише, Господи, діджати ся!

Кашкевич. Алеж бо то й коштує, коштує!

Анна. Зовсім не коштує! Добра господиня може й найбільше гостей прийняти, а господар і не чує того. Прошу, бувало у нас сотками люди гостять, одні приходять, другі відходять — старі й молоді, жонаті, кавалери: я все так уміла зарадити, що мій покійник і не мішав ся ні до чого і не знав, чи мені чого треба чи не треба, чи чого стає чи не стає. Треба лише уміти!

Малогубка (на боці). Як раз для Онисима або Мафтея!

Шкаралупка (на боці). Як раз для Матвія або й Панталеймона!

Кашкевич (на боці). Як раз для них обох, бо я-б мусів знати, що моя жінка робить: чи їй чого стає, чи не стає!

Малогубка (по маленькій павзі). Гм! гм!

Кашкевич (скоро). Що ви кажете, всечеснійший?

Малогубка (добуваючи годинник). Кажу, що пізна вже година!

Шкаралупка (встаючи). Спішите ся може?

Кашкевич (встаючи). Ваші години вже почислені!

Малогубка (поправляючись на фотелю). Ні, я маю час — але ви, господа, не маєте!

Шкаралупка (сідає незадоволений). Ні, я маю.

Кашкевич (так само). І я маю і я маю!

(Нараз чути по лівій стороні голосний виск Мальвінки, як дівчини, що її хтось напрасно поцілує: А!)

Малогубка, Шкаралупка і Кашкевич (зривають ся). Що то єсть?

Мальвінка (за сценою голоснійше). Влодзю, їй-Богу скажу мамі! (чути як висше). А!

Малогубка. Їй Богу, неїпость якась! (біжить до дверей на ліво, за ним скоро Шкаралупка і Кашкевич).

Анна (задержує їх). Панове, то нічого, певно лише Мальвінка упекла ся в пекарни.

Малогубка, Шкаралупка і Кашкевич (скоро). По-пекла ся? То мусимо помогти!

{Отвирають напрасно ліві двері, але Малогубка і Кашкевич як опарені відскакують назад; Шкаралупка йде на хвилю за ліві двері}.

Малогубка (з обуренем до публіки). Га, вони цілували ся!

Кашкевич (так само). І обіймали ся, видів на власні очі!

Анна (остро на ліво). Мальвінко, що се такого?

СЦЕНА VIII.

(Попередні. — **Мальвінка і Володимир** у гальовім убраню тримаючись за руки входять засоромлені на сцену. За ними Шкаралупка — все, начеб очам своїм не вірив).

Мальвінка (наївно). Нічого, мамунцю, то Влодзьо так шуткував.

Малогубка (гнівню до Володимира). То неморальність, то соблазнъ есть!

Кашкевич. То крадіж, то розбійъ есть!

Шкаралупка (розлучаючи Володимира і Мальвінку). Зараз мені пусти, звідки до сього приходиш?

Володимир. Вуяшку, таж то моя наречена.

Анна. Мушу панам відкрити родинну нашу тайну, що пан Володимир наречений моєї доньки.

(Володимир хоче поцілувати Анну в руку).

Малогубка (з гнівом відпихаючи Володимира). То не може бути!

Кашкевич. Жадним правом!

Шкаралупка. Я на те не пристану!

(Малогубка, Шкаралупка і Кашкевич глядять здивовані один на другого; в дальшій спорі збивають ся в групу по правій стороні. — Анна, Мальвінка і Воло-

димир творять групу по лівій. Анна тихцем, але серіозно картає молодих).

Малогубка (до Шкаралупки живо). А вам що до того, господине?

Шкаралупка (обурений). А що вам до того, позов'яте спитати ся?

Кашкевич (до обох). Перепрашаю, вам обом ніничого до того, — то діло мое!

Шкаралупка (до Кашкевича). Го, го, паноньку! то мое діло!

Малогубка (до обох). Перепрашаю, діло мое есть!

Кашкевич (завзято). Коли мое есть!

Малогубка (до шкаралупки). Таж ви до ветхої...

Шкаралупка (обурений). Сам до ветхої! диви ся на нього!

Кашкевич (до публики). Ну диви ся — вони тажкож!

(Спір мусить бути дуже живий з рівно живою гестуляцією).

СЦЕНА ІХ.

(Попередні. — **Юрій** вбігає головними дверми).

Юрій (почувши суперечку). Що тут діє ся? Га, всі три зійшли ся, тепер розумію! (хапає ся за голову — до всіх трох). Панове-ж мої!

Малогубка (до Юрія живо). Вя мошенник, господине, обманщик!

Кашкевич. Ви продайник, зрадник!

Шкаралупка. Ви... ви... Юда іскаріотський!

Юрій (все втихомиряючи). Алеж, панове, стрівайте! (на боці). Що я тут зроблю? (до них). Годіж вам, панове, тром женити ся з одною — сього і в Туреччині нема. Але подождіть, — кого собі сподобає, того вибере.

Малогубка, Шкаралупка і Кашкевич (скоро). Хто вибере?

Юрій (показуючи на Анну). Ну Анночка, а хтож би?

Малогубка (скоро збираючись). Що?... моє почтеніє!

Кашкевич (так само). І я кланяюсь низенько!

Шкаралупка (так само). Поручаюсь, поручаюсь!

(Всі три хапають капелюхи і біжать д головним дверям у таким порядку: Шкаралупка, Малогубка, Кашкевич).

СЦЕНА Х.

(Всі три пхають ся разом до дверей і отвирають напрасно оба крила. В тій самій хвили відскакують як опарені в зад: у дверях показує ся голова Настусі, Магдусі і Горпинки і зараз двері замикають ся, лише Володимир заглядає і зирнувши сьмієть ся в кулак).

Шкаралупка (ломлючи руки на боці). Йй-Богу, Настуся!

Кашкевич. І Магдуся!

Малогубка. І Горпинка! Откуда они взялись?

(Всі три бігцем звертають ся безрадно насамперед на право, опісля на ліво д дверям, в яких стає нараз Юрія. Соколики відскакують, біжать іще ніби д головним дверям, вертають ся однако з дороги і вибігають лівими, пориваючи за собою Юрію. Все дієть ся дуже живо).

Юрія (виходячи з лівих дверей). Що їм поставало ся? Сиджу в покоїку, гадаю — підожду аж вийдуть, нараз суперечка, крик, тупіт, як божевільні повилітали... Що тут зайшло?

Анна (тримаючись за голову). Ах як мене голова розболіла! Іди, Мальвіночко, накривай до обіду!

(Мальвінка здвигаючи раменами виходить на ліво).

Юрія. Що стало ся, Анночко? (цікавенько). Котрий же, душенько, прилип?

Анна (нерадо). Ей, дай ми спокій!

Юрія (до чоловіка з зачудованем). Юрцю!

Юрій (на боці). Ще лише жінки тут хибувало!

Юрія (острійше). Чогож стоїш як намальований, чому не кажеш?

Юрій. Та що маю казати! Ми в що інше мірили, а вони в що інше стрілили.

Юрія (з чимраз більшим зачудованем і гнівом). Як то?

Анна (іронічно). Бач, усі три молодчики сваталися до Мальвінки.

Юрія (до чоловіка). А!

Юрій (складаючись). Я їй-Богу тому не винен!

(Юрія підходить до мужа, Юрій уступає в зад).

Юрія. А ти-ж їм не сказав, з ким їх сватаєш?

Юрій. Як найвиразнійше — розумієть ся через описане, не випадало инакше.

Юрія. Якже ти їм описав?

Юрій. Я їм описав, що жєнщина, — виразно сказав: жєнщина.

Юрія. Добре, але яка?

Юрій (вдивляєть ся в Анну). Хорошенька...

Юрія. Добре!

Юрій. Миленька...

Юрія (насупившись). Дальше —

Юрій. Тай така товстенька, чепурненька.

Юрія (нетерпеливо). Алеж...

Юрій. Ну, й богатенька, — адже то як на фотографії відмальовано.

Юрія (в гніві). А лишенькож мое з таким недорікою — таж то й на Мальвінку пасує!

Юрій (уносить ся). А хтож би був подумав, що такі соколики до Мальвінки?

Володимир (сьміючись). Чому ні?

Юрій. Таж я в їх літах — де би мені було!

Юрія (скоро). Гадаєш, що кождий такий ду...,

хотїла сказати розумній, як ти? Такі то гірш молодих на панночки ласі — неправдаж, Анночко?

(Анна махає рукою).

Юрія. А чого вони втікали через кухню?

Володимир (сьміючись). Бо в сїнях стояла варта.

Юрія і Анна (цікаво). Яка?

Володимир (говорить поволи і стиха). Магдуся... Горпинка...

(Юрій сіпає його за одїж, наче зацитькуючи).

Анна. Хто се Магдуся, Горпинка?

Юрія (до Анни). Я тобі вже олісля скажу, серденько... (До Володимира). А відкиж вони тут узяли ся?

Володимир (жартом). Ще заповідий не було, вони вже з перешкодами спішили.

Анна. А щож їх то обходить?

Володимир. Видко, що обходить.

Юрія (на боці). Я вже розумію все (до мужа остро). І ти з такими заходиш?

Юрій (переляканий подаєть ся в зад). Я? хорони Боже! зірвав раз на завсїди!

Юрія (люто). Ех, коби я їх тепер дістала!

Юрій (спішно). Може скочити за ними?

Володимир. Ліпше най на тїм станеть ся.

Юрія. О, я їм того не дарую!

Юрій. І я ні, поки житя!

Юрія (до мужа). Ти ще мусиш раз до них пійти.

Юрій (скоро). З цілого серця, як лише скажеш...

Володимир і Анна (вговорюючи). Алеж, алеж!

Юрія. Ах безвіри, туркомани, ледволази — так їм скажи!

Юрій. Так від разу?

Юрія (хвильку наче збита). То єсть... так від разу ще ні, може дійсно то лише інтрига яка. Але якби тєе, сто раз більше їм наговори, розумієш?

Юрій. Розумію.

Юрія. Так, як я тобі нераз...

Юрій (забираючись). Знаю, знаю!

СЦЕНА XI.

(Попередні. — **Мальвінка** входить лівими дверми).

Мальвінка. Прошу, мамунцю!

Анна (до **Юрії**). Ти будеш у нас на обіді?

Юрія. О ні, дякую, Аннунечко, спішу до дітей. Ідиж, **Юрію!**

Юрій. Іду, йду, прощайте панство! (підходить до головних дверей).

Юрія. А за годину найдальше верни ся!

Юрій (просячи). Але як я їх маю так добре наганьбити, то може довше потриває.

Юрія (острійше). Не можна, ще би тебе попсували. Я би тобі за годину не знати що наговорила!

(**Юрій** шкробаєть ся в голову і враз із **Юрією** підходять до головних, а інші до лівих дверей).

Завіса паде.

ДІЯ ЧЕТВЕРТА.

Декорація: як у першій дії.

СЦЕНА I.

Настуся, Магдуся, Горпинка.

(З піднесенем завіси входить головними дверми поперед **Настусю**, за нею **Магдусю** і **Горпинку**. **Магдуся** жінщина тихомирна; **Горпинка** злюща; обі в віці **Настусі**).

Настуся (роздразнена вельми, часто хапає ся за голову). Ви були обі, правда?

Магдуся і Горпинка. Були.

Настуся. І бачили на власні очі?

Магдуся і Горпинка. Та бачили.

Настуся. Инакше булиб ви ніколи не повірили!

Магдуся. Але скажиж, рибонько, що то все має значити?

Настуся. Зараз вам скажу, лише сідайте! (показує на канапу).

(Магдуся і Горпинка женують ся сідати).

Настуся. Сідайте, сідайте, так як дома (гордо). Я тут пані!

Магдуся (на боці). Як хвалить ся, ніби то вона лише пані...

Горпинка (на боці). Якби ти до мене прийшла, я би тобі показала, яка я пані!

(Обі розпирають ся на канапі).

Настуся (сідаючи). Нещастє, най Господь сохраниць!

Магдуся і Горпинка (разом). Щож такого?

Настуся (все більше уносить ся). Фрасунок, якого свїт не чував!

Магдуся і Горпинка (разом). Щож такого, скажи серце, не муч!

Настуся (ломить руки в найбільшій розпуці). Знаєте — наші пани там женять ся!

Магдуся і Горпинка (в крик, ломлять руки). А, а!

Настуся. Так, так, женять ся!

Магдуся. Чи чув хто таке! А він мені так присягав ся!

Горпинка. Скорше була би судного дня сподївала ся!

Настуся (подразнюючи). От так вам за вашу вірну службу!

Магдуся і Горпинка (разом). А, а!

Настуся. За ваші заходи, вірність, посв'яту.

Магдуся і Горпинка. А, а!

Настуся. За ваше... не кажу вже що!

Магдуся. Так, так!

Горпинка. А чекайже — га! А як ти те вислїдила, Настунечко?

Магдуся. Як, як, рибонько?

Настуся. Як я їх вислідила, зараз скажу. Вчора мій пан осьвідчаєть ся мені...

(Магдуся тручає ліктем Горпинку).

Горпинка (до Магдусі шепотом). Хвалить ся, хвалить ся!

Настуся (на боці). Була би вимовила ся! (до обох). То є... каже до мене: „Настусенько!” бо так він мене кличе.

Горпинка (до Магдусі шепотом). Хвалить ся, хвалить ся!

Магдуся (до Горпинки). Якби вона знала, як мій мене кличе...

Настуся (гордо). Каже до мене: „Настусенько, не міг би я нині пійти на вечерок до Доброхоцьких?” — А я йому кажу: Я не маю нічого проти того! — „То добудь мені фрак, камізельку” і ще там щось, знаєте?

Магдуся і Горпинка (разом). Знаємо, знаємо.

Настуся. Я добуваю, кажу вичистити, мій пан зачинає убирати ся. Але як вам почав убирати ся, прибирати, призирати, причісувати, пригладжувати, обдувати, пудрувати — навіть нігті собі пообтинав!

Магдуся (з криком). Точнісенько, як мій.

Горпинка. Таксамо, як мій.

Настуся (хитренько). О! гадаю собі, то не такий простий вечерок, коли ти так павиш ся! Мушу про те знати! Скоро лише вийшов, я за ним, за ним... Він до покою, а я до кухні — тай до Касуні. Знаєте ту бідненьку, що то стількі літа служила у Доброхоцького!

Магдуся. Що її опісля лишив!

Горпинка (здивована). Як то? і з другою оженив ся?

Настуся. Так, так! він видко й наших хоче того навчити.

Горпинка. І вона його ще тримаєть ся?

Магдуся. Ще й служить до того!

Горпинка. О, я би йому послужила!

Настуся. Чекайте, не перебивайте! Покутує він за те, бо попав на таку Ксантипу...

Магдуся. А то, то!

Горпинка. Добре йому так, то за людську кривду!

Настуся (продовжуючи). Отже входжу до Касуні тай кажу: Касуню-голубочко, тут мій пан нині у вас. Уважай, серденько, на нього... (надроблює міною й жестом).

Горпинка (крізь сьміх). Щоб йому що нестравно-го не подали!

Настуся. Так, так! Добра Касуня прибігає нині що-світ тай каже: „Настунечко, добре твоє серце віщувало — знаєш, ваші пани жєнять ся!” — „Де?” кажу. — „У Щедоброї й то всі три нараз: один зі старою, другий з молодю, а третій вже не знаю з ким там...”

Магдуся і Горпинка (разом зриваючись). Га!

Магдуся. Як то: з тою Щедоброю, що то свого чоловіка строїла?

Настуся. Направду?

Магдуся. А деж би подів ся? Умер, бо строїла — характерниця!

Горпинка. Ну, дивіть ся, дивіть ся! Тож то як її перейду!

Настуся. Чекайте, ще не кінець! Вчора, каже, так примилювали ся, а нині вже мають навіть осьвідчити ся.

Магдуся і Горпинка (в крик). Га!

Магдуся. А, туди ти нині вибрав ся, соколику?

Горпинка (уносячи ся). Йй-Богу, очи виберу, як поверне, окропом попарю, на шницлі посічу!...

Магдуся (спокійно). Я ні, але як верне, порохую ся з ним. Зараз мусить дати, що обіцяв на письмі записати. Хто би там на його посмертщину чекав! Ще, ще, якби був чесний, ретельний — але коли жениш ся, давай! (на боці). І так мені Янцьо ним допікає.

Настуся (встає). Робіть те, що вам серце й розум наказує. Я вам мусіла се сказати, щоби не дізнали заводу, як та бідна Касуня.

Горпинка (до відходу). О не дочекає! на крок його вже не пушу з дому, почекай, облудо! (до Настусі). Тобі дай, Господи, здоровля, тай всього, що собі сама у Господа бажаєш! (цілуєть ся з нею).

Магдуся. Най його там мара! Я коби своє відобразила. Дякую тобі, Настунечко, бувай здоровенька! (цілуєть ся з нею).

Настуся (до відходячих). Бувайте здорові, бувайте здорові!

(Магдуся і Горпинка відходять у головні двері).

СЦЕНА II.

Настуся (сама, — за відходячими). Робіть собі, що хочете! Мені про те йде, щоби позбути ся тих товаришів всечесних. Вже вони притримують їх дома, знаю на певно!... А як ти, голубчику, будеш сам, сам — то я вже собі пораджу з тобою — прожену від тебе нудьгу! (Гнівно). Ну, й хто би се був подумав, га! Старий, що — шануючи день святий і сонічко святе — ледво ногами по світі волочить, освідчаєть ся нині мені, за хвилю до другої біжить! Ніхто не збаг би та не прибаг, їй-Богу! А тут мене так обіймає, пригортає, цілує, — я гадала, що душу віддасть, а він убираєть ся і до другої йде. А цур та пек! Не дивувалаб ся молодому, що то виходить на те, але такій — най ся преч каже! — болячці? Конець світа, їй-Богу!

(Хвилька надуми). Одного, каже, зі старою, другого з молодую, а третього вже не знаю з ким там. Почекайте но трошка, не так то легко злапати! Доброхоцька гадає, що так, як вона спіймала свого, так і другого замотає. Го, го! пождіть но трошка, голубчики, не на те я вже чекаю 15-тий рік, ходжу, заходжу ся коло нього та марную літа, щоб його перша ліпша вхопила.

А який він вдоволений з вечерка вернув, який веселий, щасливий! Як і нині причісував ся! „А де по-

мада? а де перфума?" — Пійшов, каже, за інтересом! А то от який інтерес!

А я його доглядаю, а я його дозираю, а я йому се, йому те — а він, бачите, який тихолаз!

Вчора — гадаю — ну, пізнав ся на стільколітній праці, на стільколітній вірності — „що робити, гадаю, чоловік уже привик, от хоч на старість приют!" А то от який приют! Чекай же, соколику, прийдеш ти мені, скажу я тобі цілу правду.

Вже мене нині й робота не береть ся ніяка. А ко-муж робити? Най собі робить, що хоче!

Вже не стерпіла, тай паничеви розказала. Як лише почув, що соколики сватають ся у Щедоброї, зараз побіг туди. Видко й він за мною — серце не панич! Алеж він видів учора все, пізнав мою кривду, він йому певно все скаже (надслухує в головні двері). Але от, чи не йде він уже? (скоро). Іде, йде! мій князь, мій соколик безкрилий! (Сідає в кутику, спирає голову на руку, відвернена від дверей, лицем до публики).

СЦЕНА III.

Настуся. — Шкаралупка.

Шкаралупка (входячи головними дверми — стогне). Ай, ноги, ноги! Що за плюта, Господи Боже! (йде просто в двері на право, немов до кухні). Настусю, Настусенько! Де ти, порадице моя! Ай, ноги, ноги! (потирає руками). А чомуж ти не йдеш Настусю! Маю вже тепер! Цілий тиждень прийдець ся пролежати. Настусю, Настусю! (заглядає до кухні). Нема її, десь потекла ся бабище...

Настуся (як опарена — на боці). Що він сказав?

Шкаралупка (оглядаєть ся до неї). Ти тут, Настусенько? А я тебе там шукав! Натри мені зараз, любонько, ноги, або дай мені, серденько, тої оковитки!

Настуся (сідає, як перше; говорить із придавленим гнівом). Не маю вже.

Шкаралупка (потираючи ноги). А деж поділа ся? Та вчора ще була повна банька.

Настуся. Вилляла ся вся!

Шкаралупка. Ай, ай, пійдиж, серденько, та зроби сьвіжої!

Настуся. Я ніде не пійду.

Шкаралупка. А то чому? Іди, йди, серденько! Я тимчасом так походжу по покою, щоб не застудити ся. (Ходить скоро по сцені так, як був убраний, з папцею, капелюхом і т. д.).

Настуся (на боці). Ходи собі й до судного дня!

Шкаралупка (дуже просячи). Ідиж, Настусенько, іди, бо я не здужаю так довго ходити.

Настуся (недобра). Я сказала раз, що не пійду.

Шкаралупка (стає зачудований). А то чому, Настусю?

Настуся. Не всилі вже ходити.

Шкаралупка (зі співчутем). Може тобі що долягає, Настусенько?

Настуся. Долягає те, що годі і на сьвіт показати ся...

Шкаралупка. Шож тобі долягає?

Настуся. Ніби ви не знаєте?

Шкаралупка (наївно). Не знаю, їй-Богу, не знаю! Я не розумію ся на жіночих слабостях. Ану, покаже язик, серденько! (зближаєть ся до неї).

Настуся (люто). Ще й глумить ся! Я вам і без того покажу язик, зраднику, облуднику, окаяннику якийсь! Я покажу, покажу, якого з роду не бачили (напирає на нього).

Шкаралупка (перестрашений, уступає в зад — до публіки). Що вона говорить? Вона має горячку!

(Настуся чимраз ближше приступає до нього; Шкаралупка уступає в зад).

Настуся. Що говорю? То говорю, що я через вас на сьвіт божий показати ся не можу. Кождий на мене пальцем показує, сьмієть ся, глумить ся.

Шкаралупка (я. в.). Йй-Богу, нічого не розумію!

Настуся (я. в.). Не розумієте? Вже не розумієте? А вчора ще розуміли! Стільки літ уводите мене сироту (зі сльезами) бідну, безталанну; не одна вже мені нагоджувала ся доля — але ви все: „Е, на що тобі, Настусенько, — то сякий, то такий, буде поневіряти!“ Я дурна послухала, чекаю рік один, два три — ба й десятій, пятнайцятій, в кінци осьвідчаєть ся...

Шкаралупка (впадає). Я? я?

Настуся (дуже скоро). А щож, може ні? Я дурна тішу ся, серця не чую в собі, біжу до вуйни, стрийни, швагрової, раджу ся, розказую. Всі радують ся, хвалять та благословлять пана, що пізнав ся на вірній та непорочній службі, а той пан — най не приказуєть ся — тогосамого вечера йде до другої...

Шкаралупка (оглядаєть ся). Пст, Настусю!

Настуся (продовжаючи). І то ще до тої Щедоброї, чарівниці, що то свого чоловіка виправила на той сьвіт, а тепер за другим мишкує...

Шкаралупка (оглядаєть ся на двері). Що ти говориш, Настусенько, бій ся Бога!

Настуся. Говорю, що чуєте.

Шкаралупка. Алеж тихше, бій ся Бога, як то хто почує!

Настуся (ще голоснійше). Що я маю кого бояти ся? Я не маю упімнути ся за свою працю мозольну, за свій труд невсипущий, за свою славу... га?

Шкаралупка (підслухує в головні двері). Настусенько, присяй Богу, що то все неправда!

Настуся. Як то неправда? Неправда, що ви сватали ся до другої? Неправда, що ви стільки літ мене уводили? — Неправда, що ви мені осьвідчили ся? Не виділи того образи сьвяті, і сонічко боже, і мир цілий?

Шкаралупка (все підслухуючи в головні двері). Та так... ні, йй-Богу!... але пст!

Настуся. Самі панич посьвідчать — живі ще, хвалити Бога!

Шкаралупка (скоро). Ти може й паничеви розказала?

Настуся. Все розказала, чому не мала сказати?

Шкаралупка (опускаючи руки). А, а! бодайже тебе, бодайже тебе!

Настуся. Може мала мовчати та покривати свою кривду тяженьку — о ні! Цілому світови розказувати-му, поки житя мого заводити-му, улиці не дам перейти!

Шкаралупка (трусливо відскакуючи з під дверей). Хтось іде, хтось іде!

Настуся. Най йде, хто хоче! Мені вже все одно. Най побачить кожний мої сльози, най побачить мої муки, най осудить, хто тут винен...

Шкаралупка (з великим страхом обіймає її і хоче випхати на право). Настусенько, серденько, все тобі зроблю, що хочеш, жите віддам, — вийди на хвилю, бо хтось надходить, Настю, Настусю! Настунечко!

Настуся (борикаючись із ним стає на порозі правих дверей). Не уступлю ся, не уступлю ся — я тут пані!

(Шкаралупка все обіймаючи її випихає).

СЦЕНА IV.

Попередні. **Малогубка і Кашкевич**.

(Оба стоять у головних дверях — і придивляють ся хвилю. Настуся видячи їх дає усунути ся до кухні на право. Шкаралупка хвилю задержуєть ся за правими дверми).

Малогубка (приступаючи з тиха). Він гадав, що нам утікне, але ми його тепер питаємо.

Кашкевич. О я йому за Мальвінку не дарую, поки житя мого!

(Шкаралупка вертаючи з кухні, стає остовпілий).

Малогубка (приступаючи, з тиха). То не чесно, товаришу!

Кашкевич (приступаючи з другого боку). І не откровенно — ні! ні!

Малогубка. Так не робить ся між товаришами.

Кашкевич. То й між чужими соромно є — не то між своїми!

Шкаралупка (опускає руки — на боці). Пропав! вороги все виділи!

Малогубка (я. в.). Колиб ви були мені сказали: „Товаришу, вона мені понравилась, я маю з нею наміренія” — я би був зовсім не приходів...

Кашкевич. І я був би вам не мішав!

Малогубка. А так наробили сорому й собі й нам!

Кашкевич. Та сором — ще фрашка, але маєтку шкода!

Шкаралупка (я. в.). Десь лихо їх наднесло — пропав на віки!

Малогубка (я. в.). Бо видите, ви чоловік самолюбивий, я знов із товаришем усім поділю ся.

Кашкевич. Особливо маєтком рухомим і я завсіді...

Шкаралупка (з розпукою оглядаючись на право). Але я вам цілу відступлю!

Кашкевич. Як то відступите, коли вона вже занята!

Шкаралупка. Ні, їй-Богу, ні!

Малогубка. Як то ні?

Шкаралупка. То жарт був, слово чести! (оглядаєть ся на право).

(Кашкевич і Малогубка дивлять ся на себе з зачудованєм. Шкаралупка заглядає в праві двері тайком і підходить туди).

СЦЕНА V.

(Попередні. — **Юрій** входить головними дверми).

Кашкевич (побачивши його). От сей нам найліпше скаже.

Юрій. Чисте непорозуміне, чисте непорозуміне!

Малогубка (бере **Юрія** за руку і підходить ближше

до публіки). Скажіть мені так, як на сповіді, чи Мальвінка занята вже, чи ні?

Юрій. Занята, занята, алеж ви...

Кашкевич (до Шкаралупки). А видите, пане Шкаралупка, що занята!

Шкаралупка (скоро відбігаючи від правих дверей — рішучо). Що? що? Я вам рішучо кажу, що Настуся не занята. Я то найліпше знаю!

Малогубка (здивований). Але хто про Настусю говорить?

Шкаралупка. А про когож ви говорили?

Кашкевич. Про Мальвінку Щедобру.

Шкаралупка (злий). Е, най там її лихо возьме!

Юрій (до Кашкевича). Але так правдою, а Богом, товаришу, де вам уже до Мальвінки?

Кашкевич (гнівно). Що?

Юрій. Таж ви-б її вітцем могли бути!

Кашкевич (я. в.). Перепрашаю, бо й мужем, — я себе ліпше знаю!

Шкаралупка (до Кашкевича). Гнівайтеся, не гнівайтеся, товаришу, але ви вже троха за старі для неї! (сьміється).

Кашкевич (обурений). А ви ліпший? Загляньте до зеркала! (на боці). Який мені соколик! гм!

Малогубка (стає між ними). Перепрашаю, товариші! *Amicus Plato, sed magis amica* Мальвінка — (поправляєть ся) хочу сказати: *veritas*. Се є: і ви мені друг, і ви мені друг, — але Мальвінка вже не для вас!

Юрій. Так, так!

Шкаралупка і Кашкевич (один по другім із досадою). А щож, може для вас?

Малогубка (спокійно). Тепер вже й не для мене!

Шкаралупка (крізь сьміх). Ба, тепер! Але ви старалися також!

Малогубка (я. в.). Перепрашаю, я не старався!

Кашкевич (крізь сьміх). А чокож ходили?

Шкаралупка (я. в.). Ага!

Малогубка (поважно). Я ходив лише „з почтєнїєм”!

Шкаралупка (до Малогубки). Отже видите, й я ходив лише „з почтєнїєм”! (заложивши руки ходить по сценї).

Кашкевич (скоро до Малогубки). Аби знали, й я „з почтєнїєм”! (заложивши руки ходить в другий бїк по сценї).

Юрїй (виступає різко на перед). Алеж, панове, вчора виразно казали, що їдете сватати ся!

Малогубка (показуючи на других). Може хто инший, я зовсїм нї!

Шкаралупка. Менї й у голові не було. Най їх там усїх!...

Юрїй (уносить ся). Так? А, мої панове, то мушу вам сказати, що таке поступованє негідне, недостойне, можна сказати й нечесне... Ви завели женщину, котра...

Малогубка (хапає його за руку уражений). Мій пане, не ображайте нікого (патетично), бо на минї ще жадна женщина не завела ся!

Кашкевич (гнївно). Ви не знаєте, з ким маєте дїло; і я ще жадної не скривдив!

Шкаралупка (з далека). Що ви собі гадаєте?

Юрїй (ще більше уносить ся). Так ви говорите, соколики мої? Думаєте, що я не знаю ваших справок? (Остро дивить ся на Шкаралупку).

(Шкаралупка починає трясти ся).

Малогубка (скоро до Юрїя). Господине, що ви тут прорекли?

Кашкевич. За те нам відповісьте! Що ви тут сказали?

Юрїй (все споглядаючи на Шкаралупку з під ока). Що сказав, то й докажу. Ви знеславили й осьмішили нинї женщину бїдну, лише тому...

Малогубка і Кашкевич (з криком). Чому, чому?

Юрїй (показуючи на право). Тому, що ви з иншими повязанї!

Шкаралупка (зриваючись — до нього). То неправда! Хто вам се сказав?

Юрій (відходячи). І то ще зі своїми господинями! Ха, ха, ха! Пождіть же, зараз про те ціле місто знатиме! (вибігає в головні двері).

(Малогубка, Шкаралупка і Кашкевич стоять хвилю як остовпілі).

СЦЕНА VI.

(Попередні).

Малогубка (скоро на боці). Що він сказав? Знав би він що за Горпинку?

Кашкевич (скоро на боці). Кого він думав? Може він що за Магдусю дізнав ся!

Малогубка (до Кашкевича). Чи не вас він думав, товаришу?

Кашкевич (з офуком). Скорше вас! ви найбільше увихаєте ся між жінчинами...

Малогубка (до Шкаралупки). Товаришу, до кого він то говорив?

Кашкевич (до Шкаралупки). Чи не знає він що на вас?

Шкаралупка (опускає руки — з розпукою). А ворог тяженький!

Малогубка (забираючись). Мушу його дігнати — готовий дійсно яку неславу пустити.

Кашкевич (забираючись). І я мушу дізнати ся, кого він думав.

(Кашкевич і Малогубка забирають ся в головні двері).

Шкаралупка (просячи задержує). А леж, товариші, що вам на тім залежить?

Малогубка і Кашкевич (вириваючись від нього). Дуже багато! дуже багато!

Шкаралупка (за ними). Але подождіть ще, хоч хвильку одну!

Малогубка і Кашкевич (вже за дверми). Не можемо, не можемо — ми вернемо зараз!

Шкаралупка (кличе за ними). Пождіть же, я вам сам скажу! (заломлюючи руки вертає на сцену). Аж тепер чоловік пропав, пропав без сліду! (кидаєть ся у фотель, звернений до публіки і ховає лице в долоні).

СЦЕНА VII.

(Шкаралупка. — **Володимир** всуваєть ся тихо головними дверми, все ще в гальовій одежі).

Володимир (в порозі). О, завзято розженили ся наші соколики! пігнали за сватом, як хорти за заяцем — хочать мабуть відбити молоді літа — га! (Приступає ближше і розглядаєть ся по сцені; побачивши Шкаралупку стає за ним по заді). А вуйко дома?

(Шкаралупка все нерухомий; Володимир покашлює раз і другий голоснійше).

Шкаралупка (нараз прочунявши). Га, то ти вороже?

Володимир (смирно — наче винний). А деж я вам ворог, дядечку?

Шкаралупка. Іди мені з очий!

Володимир (ще смирнійше). Ви на правду прогнівали ся, вуяшку?

Шкаралупка. Іди, най тебе не бачу!

Володимир (я. в.). Позвольтеж хоч сказати...

Шкаралупка (зриваючись). Іди, забирай ся бо!...

Володимир (усуваєть ся на ліво). Коли так...

Шкаралупка (по хвили). Або чекай, чекай, вороже! (Біжить за ним і тягне напрасно підводячи як найближше до публіки; скоро і вяжко). Скажи мені, але правду съвѣту, найсъвѣтійшу, розумієш!

Володимир (здивований). Щож такого?

Шкаралупка (придавленим голосом). Чи він бачив там її?

Володимир (висуваючись із рук). Хто? кого?

Шкаралупка (тримаючи, що сили). Доброхоцький — її?

Володимир (я. в.). Кого?

Шкаралупка (показуючи на право). Ну, її — не знаєш?

Володимир. Когож — її?

Шкаралупка (нетерпеливо, наблизившись до самого уха Володимира, гукає). Та Насту...!

Володимир (весело). А бачив, бачив, усі бачили!

Шкаралупка (відпихаючи напрасно). А бодай ви всі пропали!

Володимир (ніби цікаво). А щож вона аж там хотіла, вуйку?

Шкаралупка (з офуком великим). Иди, запитай ся, коли такий цікавий! (ходить скоро по сцені).

Володимир (на боці). На що мені питати ся, я сам знаю. Але треба йти, бо готов прогнівати ся на правду. Отсе й перебрати ся мушу... (виходить на пальцях у ліві двері).

Шкаралупка (ходить ще хвилю по сцені, потім наближаєть ся до публіки; — вельми просячим голо-
сом). Порадьте, люди добрі, що мені тепер робити?

Володимир (вибігає з лівої сторони з газетою в руках). Забув вам ще подати нинішню газету.

Шкаралупка. Кинь її там до лиха!

Володимир. Страшні вісти з Марсилії...

Шкаралупка (скоро). Які? Ану покажи!

Володимир (читає). „Вчера захоріло в Марсилії душ 555, скончало...”

Шкаралупка. Скончало...?

Володимир. Душ 444.

Шкаралупка (хапаєть ся за голову). Страшно, страшно!

Володимир (читає). Причина етої катастрофи пре-
імуществительно в том, что многіи лица не іміють ниже
малійшого забота ілі попеченія...

Шкаралупка (перебиває). Досить, досить, ще ли-
ше сього хибувало!

СЦЕНА VIII.

(Попередні. — **Настуся** входить заплакана, убрана наче до виходу).

Володимир (спочуваючи). А тобі що, Настусю?

Шкаралупка. Иди, Володку, до свого покою, я тут маю діло.

Володимир (на боці). Тут щось коїть ся, їй-Богу, але я дізнаю ся. Настуся мені сама скаже!. (відходить на ліво).

СЦЕНА IX.

(Шкаралупка. — Настуся — держить ся в сій сцені найхитрійше).

Шкаралупка. А кудиж ти зібрала ся, Настусю?

Настуся (спокійно й покійно). Прийшла подякувати панови за хліб тай сіль тай все добро, яким мене наділили... Прийшла подякувати за службу.

Шкаралупка (трохи настрашений). Що, що ти кажеш, Настусю?

Настуся (рішучо). Прийшла подякувати за службу!

Шкаралупка (просячим голосом). А чиж тобі так зле, Настусю, у мене?

Настуся. Годі сказати, що добре, як чоловікови стидно на сьвіт божий показати ся, як кожде, чи чуже чи своє, сьмієть ся та глумить ся!

Шкаралупка (я. в.). Настусю, та стількі літа була...

Настуся. Терпіла гадаючи: от чей-чей станеть ся инакше. Що з того, казала я бувало собі, як тобі хто Настусю, в очи цьвіркне — ти диви ся лише (хитро і мило), щоби пан твій був здоров, щоби пан твій мав вигоду з тебе, щоби панови твому на нічим не збувало! На те диви ся, Настусю, а твоя праця не пропаде у такого пана...

Шкаралупка. Так, так, Настусю! ти добра була у мене!

Настуся (розжалена). Я не хвалю ся, прошу пана, але най пан самі скажуть, чи я коли око зажмурила, як пан були слабонькі? Чи я коли не доглянула чого? Чи я коли забула на що? Чи я коли полїнувала ся до чого? Чи я коли не послухала? Чи я коли відмовила?

Шкаралупка. Ні, ні, Настусенко!

Настуся (горячо). А кілька я ночий пересидїла! Кілько я днів перетремтіла! Кілько я слїз крївавих проляла! (знов розжалена). Бувало, чи день чи полудне чи вечер, пан хочять вийти, я пана вберу, перехрещу тай виведу. Пан вийдуть, а я сяду тай нищечком плачу!

Шкаралупка (порушений встає). А чоґож ти плакала, Настусенько?

Настуся (дуже сентиментально). Чого я плакала? Пан не знають навіть. Бо гадаю собі: пан пїйшли — десь ідуть тепер дорогою, а тут — ануж які конї спудять ся! або, най Бог сохраниць, руштованє завалить ся! або й собака яка вискочить!... Так плачу, плачу й дух у мене вступає, як пан повернуть! (втирає слїози).

Шкаралупка (на боці). Що за серце, їй Богу!

Настуся. Бувало, чи свій чи чужий: „Що ти робиш, Настусенько? тратиш літа і здоровлє! Таж у тебе такий розум, такий талан! Трафляють ся люди, таж лїпше на своїм працювати, таж з тебе така господиня буде!” А я нічого (дуже від серця), бо мені здавало ся, що я не коло чужого ходжу, але коло рідного сина, рідної мами, рідного тата!

Шкаралупка (дуже порушений — на боці). Золоте серце, золоте серце!

Настуся. Тому як не має серце болїти, як нинї перша лїпша, що то — як ціле місто знає, свого чоловіка сама на той сьвіт виправила, бо таки замучила небїщника, замучила, — а тепер за другим посягає!...

Шкаралупка (перебиваючи здивований). Що ти кажеш, Настусенько?

Настуся (з чутєм). І то ще за таким, що то я собі виходила, що то я собі виховала, що то я собі випестила! Бодай їй Господь не памятав!

Шкаралупка. То то, правда, Настусенько, що вона свого чоловіка...?

Настуся. Правда, правда! — так мені дай Господи тее!... Небіщик був уже в літах, так непричком — з про нього говорю — як пан.

Шкаралупка. Прошу, прошу!

Настуся. Ще до того делікатний, делікатний, так, самісенько, як пан. Отже треба було й походити і доглянути і, як звичайно, вигоджувати.

Шкаралупка. Так, так!

Настуся. А їй де то в голові! Їй щоби лиш убрати ся та вийти та гуляти, та Бог зна що робить! Бувало небіщик, царство йому небесне, аж пищить у своїм покою, вона й не подивила ся!

Шкаралупка. Страшно! страшно!

Настуся. Тому як прийшла слабість — тай по нім!

Шкаралупка. Господи сьвятий! — Алеж, Настусенько, я про Щедобру ані думав!

Настуся. Або то лише Щедобра така? (рішучо). То вони всі такі, прошу пана! Молодші, то ще гірші — за такими панамі, що то ніби ще молоді, але в літах уже, найбільше рвуть ся!

Шкаралупка. Так?

Настуся. Бо мають у тім свій рахунок!

Шкаралупка. Рахунок, кажеш?

Настуся. Го, го, ще й який! Гадають собі, от так слабого здоровля, покриває, покриває, ще як зачну поневіряти, потримає рік, два — а потім лишить і гонор і маєток, буде за що погуляти!

Шкаралупка (зі страхом). Хто би се був подумав! Ох, Настусенько, аж страх збирає!

Настуся. Так то дієть ся! Вже я не на одно надивила ся, най їм Господь не памятає! (з вагою). А ще в сих часах, то аж минають ся, так би раді захопити чи молоді чи старі, чи панни чи вдови!

Шкаралупка. А то чому в сих часах?

Настуся. А от кажуть, прокидаєть ся слабість чи у

Франції, чи в Італії. Вона й сюда прийде, певно прийде, бо то з вітром іде.

Шкаралупка (з великим страхом). Не може бути! Щож би я, Настусенько, зробив!

Настуся. Так, так! Я їх уже багато памятаю, а все так: де інде зачнеть ся, а потім до нас прийде. Тому вони так лапають, бо гадають: „От слабенський, немічний, не витримає! позбуду ся й без гріха!”

Шкаралупка (я. в.) Що за поганий сьвіт! О, Настусенько, я тебе не пушу!

Настуся. Тому то мені такий жаль великий, прошу пана! Бо вже (ввічливо) стільки літ і я до пана й пан до мене навикли; а най мене Господь скарає, коли не говорю правди, що жадна нині так не посьвятить ся, жадна так не догодить, жадна так...

Шкаралупка (приступає до Настусі — горячо). Настусю, серденько моє, лиши ся! Все що маю, твое — цілий маєток!

Настуся (ломлючи руки). А деж би я на вашу смерть чекала — нехай мене Господь...

Шкаралупка. А щож я зроблю, серденько моє?

Настуся (чемненько спускаючи очи). Так... якби Господь поблагословив уживати в купці по сполу!...

СЦЕНА Х.

(Попередні.—Малогубка і Кашкевич вбігають утішні).

Малогубка (задиханий — до Шкаралупки). То вас він думав товаришу!

Кашкевич. Вас, вас і Настусю.

Шкаралупка (розлючений). Мене, мене, аби знали! Се я, а се моя господиня, від тепер наречена Анастазія.

Настуся (цілує його в руку й обіймає). А мій паноньку, мій голубчику, соколику мій!

(Малогубка і Кашкевич стоять хвилю як остовпілі).

Малогубка (до Кашкевича). То Доброхоцький правду казав!

Кашкевич. Найистиннішу истину!

Малогубка (до Шкаралупки благаючим голосом). Товаришу, я нікому не скажу!

Кашкевич (таксамо). І я ні — слово чести!

Шкаралупка (рішучо). Можете казати! То не тайна!

Настуся (обіймає Шкаралупку). А найже вам Господь!...

Малогубка. Йй-Богу не скажу! Лише про одно вас прошу...

Шкаралупка. Про що?

Малогубка (тайно). Най Настуся того моїй Горпинці не скаже!

Кашкевич. І моїй Магдусі... ні!

Шкаралупка (здивований). А то чому? Абож ви також?

Малогубка. То єсть ні, хорони Боже, але щоб їм також не захотіло ся!

Кашкевич живо потакує).

Шкаралупка (до публіки). Ну дивіть ся, вони також, — що за грішний сьвіт нині!

Настуся (на боці). Ви лише прийдете до дому — побачите, що їм захочеть ся! (голосно до обох). Але вони, чи сьак чи так будуть знати — таж заповіди, ве-сіле.

Кашкевич. Правда, правда!

Малогубка. Не лишаєть ся ніщо, як тільки виїхати відси.

Кашкевич. Або де сховати ся!

Шкаралупка. Або й зробити так, як я.

Малогубка і Кашкевич (скоро). Пст, товаришу!

СЦЕНА XI.

(Попередні. — **Володимир**, перебранний входить із лівої сторони).

Шкаралупка (побачивши його). Володку, я казав, щоб ти з весілем почекав, поки я не оженюся. Що сказав, то й дотримаю. За три неділі моє весіле, опісля можеш ти...

Володимир (з радісним здивованем). Ваше весіле? А то з ким?

Шкаралупка (показуючи). Настунею.

Володимир (дуже здивований). З На-сту-се-ю?

Настуся (кляняється Володимирови радісно). Панич самі хотіли...

Володимир (я. в.). Я хотів?

Шкаралупка. Чи ти хотів, чи не хотів, досить, що я хочу!

Володимир (іронічно). То видко, вуяшку, ви не жартували вчора...

Шкаралупка (злий). Не жартував, не жартував! Я в таких ділах ніколи не жартую. Серіозно, як бачиш, беру.

(Настуся обіймає Шкаралупку; Кашкевич і Малогубка кивають замітно головами, забираючись до виходу).

Завіса паде.

